MATKALLA MAAILMALLA

- Monikulttuurisuuskasvatusmateriaalia ja -työvälineitä päivähoitoon

Laura Heikkonen ja Laura Mikander
Opinnäytetyö, syksy 2013
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Pieksämäki
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosionomi (AMK) + lastentarhanopettajan kelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Heikkonen, Laura & Mikander, Laura. Monikulttuurisuuskasvatus päivähoidossa. Diak Itä, Pieksämäki, syksy 2013, 63 s., 1 liite.
Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK) + lastentarhanopettajan kelpoisuus.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on koota monikulttuurisuuskasvatusta tukevaa materiaalia sekä välineitä päivähoidon työntekijöiden tueksi. Monikulttuurisuuskasvatuksen avulla haluamme tukea ja edistää lasten suvaitsevaisuutta ja ymmärrystä erilaisuutta kohtaan.

Opinnäytetyömme tuotteena kokosimme Monikulttuurisuuskasvatus-materiaalikansion, jonka sisällöstä muodostuu matka maailmalla. Materiaali sisältää tietoa ja toiminnallisia välineitä monikulttuurisuuskasvatuksen tueksi varhaiskasvatuksessa työskenteleville. Materiaalin kokoamisen lisäksi pidimme kolme materiaalimme pohjalta suunniteltua toimintatuokiota Terkkulan päiväkodin lapsille.

Monikulttuurisuuskasvatus-materiaalikansiomme tekstit ja ohjeet koettiin selkeiksi ja niiden pohjalta varhaiskasvattajien on helppo lähteä suunnittelemaan vastaavanlaisia toimintatuokioita. Kehittämisehdotuksena materiaalillemme oli, että se voisi sisältää enemmän konkreettisia esimerkkejä toimintatuokiossa käytettävistä materiaaleista, kuten musiikista, kirjoista, lauluista sekä leikeistä. Materiaalimme soveltui hyvin päivähoitoikäisille lapsille ja lapset osallistuivat innolla pitämiimme tuokioihin.

Avainsanat: monikulttuurisuus, varhaiskasvatus, päivähoito, suvaitsevaisuus

ABSTRACT

Heikkonen, Laura & Mikander, Laura. Multicultural Education in Day care. 63 p. 1 appendix. Language: Finnish. Diak East, Pieksämäki, Autumn 2013.
Diaconia University of Applied Sciences. Programme in Social services, Bachelor of social services + Kindergarten teacher competence

The purpose of this thesis was to create material and means to promote multicultural education for people working in day care. In addition, the objective was to improved children's tolerance and understanding of difference.

This thesis consists of a material folder about multicultural education. The manual is based on a trip around the world. The folder contains information and functional tools to support the people working with children of day care-age in putting multicultural education into action. The material was experimented three different times with two groups of children at Kindergarten in Pieksämäki.

Feedback on the content of multicultural education material was good. The feedback was collected from the people working at early childhood education. Material was considered easy to read and easy to put into action. In addition, it is easy to plan more similar activities based on the material. Based on the collected feedback, the material could be further improved by adding more examples and instructions on how to use material, books, music, plays and songs. Content of multicultural education material was usable in early childhood education. Children participated with enthusiasm in the activities at Terkkula.

Key words: multicultural, early childhood education, day care, tolerance

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO 5
2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT JA YHTEISTYÖTAHOT 6
2.1 Lähtökohdat ja tavoitteet 6
2.2 Kehittämispainotteinen produktio 7
2.3 Kohderyhmä ja yhteistyötahot 8
3 MITÄ KULTTUURI ON? 10
4 MONIKULTTUURISUUS VARHAISKASVATUKSESSA 12
4.1 Monikulttuurisuus 12
4.2 Varhaiskasvatus ja monikulttuurinen varhaiskasvatus 13
4.3 Monikulttuurisuuskasvatus 15
4.4 Toimintatuokiot 17
4.5 Kasvatuskumppanuus 17
4.6 Suvaitsevaisuus 18
4.7 Monikulttuurisuuskasvatus puheeksi; kehittämishankkeiden raportteja, selvityksiä ja tutkimuksia 19
5 OPINNÄYTETYÖN PROSESSI 21
5.1 Opinnäytetyön ideointi 21
5.2 Materiaalin ja toiminnallisen toteutuksen suunnittelu 22
5.3 Monikulttuurisuuskasvatuksen toiminnallinen toteutus 24
5.3.1 Matka Aasiaan, ensimmäinen toimintatuokio 25
5.3.2 Matka Afrikkaan, toinen toimintatuokio 27
5.3.3 Matka Suomeen, kolmas toimintatuokio 28
5.3.4 Ajatuksia matkan varrelta 29
6 MONIKULTTUURISUUSMATERIAALIN JA TOTEUTUKSEN ARVIOINTI 30
7 POHDINTA 33
7.1 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys 33
7.2 Johtopäätökset 34
LÄHTEET 36
LIITE 1 39

1 JOHDANTO

Pääkaupunkiseudulla lapset ja nuoret näkevät monikulttuurisuutta ja elävät sen keskellä enemmän kuin esimerkiksi Savossa. Monikulttuurisuuskasvatus myös niillä alueilla, joilla monikulttuurisuus ei ole yhtä näkyvää kuin esimerkiksi pääkaupunkiseudulla, on tärkeää, jotta monikulttuurisuus tulisi myös tutuksi niille lapsille jotka sitä eivät päivittäin kohtaa.

Opinnäytetyössämme selvitämme, millä eri tavoilla monikulttuurisuuskasvatusta voidaan toteuttaa päivähoidossa. Lisäksi olemme kiinnostuneita selvittämään, kuinka monikulttuurisuuskasvatusta voidaan kehittää luontevaksi ja arkiseksi osaksi päiväkotitoimintaa. Miettiessämme sopivaa yhteistyökumppania otimme yhteyttä meille entuudestaan tuttuun pieksämäkeläiseen Päiväkoti Terkkulaan. Toinen meistä oli tehnyt sinne sijaisuuksia monen vuoden ajan, ja henkilökunta, osa lapsista ja toimintaympäristö olivat näin ollen tulleet tutuiksi. Tutun henkilökunnan kanssa oli helppo lähteä rakentamaan vastavuoroista yhteistyötä. Päiväkodin henkilökunta oli miettinyt jo ennen yhteydenottoamme monikulttuurisuuskasvatusaihetta. He olivat pohtineet, kuinka esimerkiksi ottaisivat huomioon ulkomaalaistaustaiset päiväkodissa hoidossa olevat lapset. Lisäksi haluamme auttaa kasvatushenkilökuntaa tiedostamaan ja hahmottamaan, mitä monikulttuurisuuskasvatus voi olla ja mitä kaikkea he siihen liittyen ovat jo tehneet. Kun esittelimme heille ideoimaamme aihetta, yhteistyöstä voitiin sopia heti.

Opinnäytetyössämme käsittelemme ja lähestymme monikulttuurisuuskasvatusta käytännössä ja kuinka sen voi tuoda keskeiseksi osaksi päiväkodin toimintaa. Opinnäytetyömme keskeisimpänä osana suunnittelimme ja tuotimme päiväkodin kanssa yhteistyössä toiminnallista materiaalia ja työvälineitä, joita päiväkodin henkilökunta voi käyttää apuna monikulttuurisuuskasvatuksen toteutuksessa. Ne on suunniteltu ja koottu sillä periaatteella, että ne soveltuvat päivähoitoikäisille lapsille. Pidimme Terkkulan päiväkodissa monikulttuurisuuskasvatukseen liittyviä tuokioita ja samalla koekäytimme tuotettua materiaalia. Tavoitteena oli saada konkreettista tuntumaa kehitettyjen materiaalien ja työvälineiden soveltuvuudesta ja toimivuudesta lapsiryhmässä.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT JA YHTEISTYÖTAHOT

2.1 Lähtökohdat ja tavoitteet

Opinnäytetyön aihetta miettiessämme oli heti alusta asti tiedossa, että kohderyhmänämme ovat alle kouluikäiset lapset. Toinen meistä suorittaa sosionomin tutkinnon lisäksi lastentarhaopettajan kelpoisuuden, mikä edellyttää opinnäytetyön aiheen kohdentamista alle kouluikäisiin lapsiin. Lastentarhaopettajan kelpoisuutta tavoittelevan opiskelijan opinnäytetyön on liityttävä varhaiskasvatuksen ja/tai sosiaalipedagogiikan teoriaan ja/tai toimintaympäristöön, jossa opiskelija syventää oppimistaan (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010a). Saimme itsellemme yhteistyötahoksi toisen opiskelijan entisen työpaikan, Terkkulan päiväkodin, jolle esittelimme yhdessä opinnäytetyötämme ohjaavan opettajan kanssa ideoimaamme monikulttuurisuusaihetta. Päiväkodissa oltiin innostuneita ideoimastamme monikulttuurisuuskasvatussuunnitelmasta, koska heillä oli jo aiemmin ollut suunnitteilla ottaa monikulttuurisuusasioita paremmin esille päiväkodin arjessa.

Opinnäytetyömme tavoitteena on toteuttaa monikulttuurisuuskasvatusta päivähoidossa toiminnallisin menetelmin ja koota monikulttuurisuuskasvatusta tukevaa materiaalia sekä välineitä työntekijöiden tueksi. Monikulttuurisuuskasvatuksen avulla haluamme osaltamme edistää suvaitsevaisuutta erilaisuutta kohtaan. Tavoitteenamme on saada hyvät edellytykset toteuttaa monikulttuurisuuskasvatusta myös työelämässä. Tavoitteet ovat mielestämme realistiset ja niiden onnistumiseksi pyrimme hyvään yhteistyöhön päiväkodin työntekijöiden kanssa. Hyvä yhteistyö mielestämme koostuu molemminpuolisesta kiinnostuksesta ja sitoutumisesta monikulttuurisuuskasvatuksesta ja sen toteuttamisesta. Hyvään yhteistyöhön kuuluu myös avoin mielipiteiden vaihtaminen, joka taas edesauttaa toiminnan ja materiaalin suunnittelemisessa ja toteutuksessa. Päiväkodissa ei ole aikaisemmin systemaattisesti toteutettu monikulttuurisuuskasvatusta, joten sen ”rakentaminen” pysyväksi toiminnaksi osaksi päiväkodin arkea on mielenkiintoinen tehtävä ja haaste. Monikulttuurisuuskasvatusta tukeva materiaali auttaa työntekijöitä toiminnan suunnittelemisessa ja toteuttamisessa. Se voisi toimia myös eräänlaisena portfoliona, jonne kerättäisiin aineistoa monikulttuurisuuskasvatuksesta, sekä jo pidetyistä tuokioista.

Molempia kiinnostaa työskentely lasten ja nuorten kanssa. Lisäksi monikulttuurisuus on ajankohtainen aihe niin yhteiskunnallisella tasolla kuin sosiaalialalla tulevaisuuden haasteena, joten haluamme kehittää omaa ammatillista osaamistamme juuri monikulttuurisuuden osalta.

2.2 Kehittämispainotteinen produktio

Opinnäytetyömme on kehittämispainotteinen produktio eli kyseessä on tutkimukseen perustuva, tutkimuksellinen kehittäminen. Kehittämispainotteisesta opinnäytetyöstä voidaan myös käyttää nimitystä toiminnallinen opinnäytetyö. Toiminnallinen opinnäytetyö voidaan toteuttaa tuotekehittelynä eli produktiona, jonka lopputuloksena on kehitettynä jokin tuote tai palvelu, tai kehittämishankkeena, jossa kehitellään ja testataan toiminta- ja työmenetelmiä. Oleellista on, että opinnäytetyössä kehitetään jotain uutta. Produktion tarkoituksena on tuottaa tietylle käyttäjäryhmälle jokin konkreettinen tuote tai palvelu ja kehittää käytäntöön työvälineitä työelämässä käytettäväksi. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010b, 33.) Opinnäytetyömme on produktio, jonka tavoitteena on kehittää konkreettisia välineitä ja materiaalia päiväkodin monikulttuurisuuskasvatukseen.

Kehittämispainotteisen opinnäytetyön tekeminen koostuu tuotteen tai palvelun suunnittelu- ja valmistusvaihe, tuotteen kokeileminen käytännössä tai toteutus, tuotteen tai palvelun arviointi ja mahdollisesti myös valmiin produktion markkinoiminen eteenpäin. Tuotekehittelyn täytyy jollakin tapaa edistää ammatillista kehittymistä, sillä se on yksi Diakin opinnäytetyön edellytyksistä. Produktion suunnittelun, toteutuksen ja reflektoinnin tulee pohjata aiempaa tutkittuun tietoon produktion kohteesta ja aiheeseen liittyvästä ammatillisista käytännöistä. Tuotekehittelyn varsinainen tuotos voi esimerkiksi olla esitys, video, näytelmä, informaatiopaketti, portfolio tai kotisivut. Se voi myös olla käytännön työhön liittyvä ohjeistus tai se voi olla yksittäinen esine tai palvelu jollekin tietylle kohderyhmälle. Lisäksi tuotekehittelyn tuotos voi olla myös toiminnallinen kokonaisuus, joka on siirrettävissä toimintaympäristöstä toiseen, tai se voi olla käytännön työn avuksi kehitetty menetelmä. Varsinainen opinnäytetyö koostuu itse produktiosta ja

sen kaikista vaiheista liittyvistä kirjallisesta raportoinnista. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010b, 34.)

2.3 Kohderyhmä ja yhteistyötahot

Yhteistyötahomme on pieksämäkeläinen Terkkulan päiväkoti, jonka työntekijöiden avuksi tuotamme monikulttuurisuuskasvatusta tukevia työvälineitä ja materiaalia. Terkkulan päiväkodin työntekijät eivät olleet aiemmin suunnitelmallisesti toteuttaneet monikulttuurisuuskasvatusta. Työntekijät kertoivat, että monikulttuurisuus on toisinaan noussut lasten kanssa esiin leikkien, satujen ja musiikin muodossa. Työntekijät olivat kiinnostuneita monikulttuurisuuskasvatuksesta oman ammatillisuuden ja päiväkodin toiminnan kehittämisen näkökulmasta. Paavola & Talib (2010) kirjoittavat että päiväkodin toiminnasta ja ilmapiiristä kuvastuvat ympäröivän yhteiskunnan ja yhteisön arvot, asenteet ja kulttuuri. Nämä näkyvät säännöissä, kommunikaatiossa sekä vuorovaikutussuhteissa. Päiväkoti voi toiminnallaan joko vahvistaa ympäröivän kulttuurin merkitystä, tai se voi pyrkiä ottamaan huomioon myös muitakin kulttuureja. (Paavola & Talib 2010.)

Kehittämistyön menetelmänä käytimme toimintatuokioita. Näin ollen me pääsemme toteuttamaan monikulttuurisuuskasvatusta oppimamme tiedon pohjalta, ja siirtämään tietoa ja keinoja päiväkodin henkilökunnalle. Päiväkodin lapsille käymme siis omalta osaltamme toteuttamassa toiminnallisia tuokioita, joiden tarkoituksena on myös esitellä erilaisia menetelmiä, jotka tukevat monikulttuurisuuskasvatusta. Toiminnallisissa tuokioissa seuraamme ja arvioimme myös, kuinka kehittelemämme työvälineet toimivat ja toteutuvat käytännössä, ja näin ollen voimme tarpeen mukaan niitä vielä kehittää. Käytännön toteutus palvelee sekä päiväkodin toiminnan että meidän ammatillisen kasvun kehittymistä.

Päiväkoti on 21-paikkainen ja siinä on tällä hetkellä 18 lasta sekä kuuden lapsen muodostama esikouluryhmä. Työntekijöinä toimii kaksi lastentarhanopettajaa, joista toinen on myös päiväkodin johtaja. Lastentarhanopettajien lisäksi päiväkodinhenkilökuntaan kuuluu yksi lastenhoitaja ja yksi ryhmäavustaja sekä oma keittiö työntekijä. Hän vastaa myös päiväkodin siivouksesta. Toiminnallista toteutusta laatiessamme pääkohderyhmä

on päiväkodin vanhemmat lapset, mutta otamme toteutuksessa huomioon myös nuoremmat lapset yhteiskumppanimme toiveesta. Opinnäytetyömme toiminnallisen osuuden käytännön toteutus soveltuu parhaiten 4-6-vuotiaiden lasten kanssa. Virittelimme mahdollisesti yhteistyötä Pieksämäen seutuopiston kanssa, mutta aikataulullisista syistä se ei valitettavasti onnistunut.

Hankkeestamme hyötyvät päiväkodin työntekijät, joille tekemämme monikulttuurisuuskasvatusmateriaali antaa työkaluja tuoda monikulttuurisuutta paremmin tutuksi lapsille. Lisäksi hankkeesta hyötyvät myös päiväkodin lapset, koska he saisivat uusia kokemuksia, elämyksiä ja ajatuksia liittyen monikulttuurisuuteen. Tiedotimme opinnäyte työstämme myös vanhemmille, joten perheetkin saivat halutessaan tietoa monikulttuurisuuskasvatuksesta.

3 MITÄ KULTTUURI ON?

Ennen kuin alamme käsitellä monikulttuurisuutta, on hyvä määritellä mitä kulttuuri on. Kulttuuri voidaan kapeimmillaan nähdä ”korkeakulttuurina” eli taiteena. Kulttuuri voidaan nähdä myös jonkin ryhmän yhteisenä käyttäytymismallina. Puhuttaessa kulttuurien välisestä kohtaamisesta tulee kulttuuri määritellä laajemmin. Silloin kulttuurilla voidaan tarkoittaa jonkin yhteisön omaksumaa elämäntapaa sekä tapaa hahmottaa maailmaa. Kulttuuri on tapa elää, toimia ja uskoa. Kulttuuri koostuu asioista, joita ihmiset ja kansat ovat oppineet historiansa aikana tekemään, uskomaan ja arvostamaan. Kulttuurin jäseneksi ei synnytä, vaan siihen kasvetaan. (Räty 2002, 42.)

Kulttuuriin kasvettaessa omaksutaan yhteisölle tyypillinen maailmankatsomus, käsitys oikeasta ja väärästä sekä ihmisen olemassaolon ja elämäntehtävän merkitys. Kulttuuri vaikuttaa myös ihmisen arkeen, sillä kulttuuri antaa kehyksen sille miten ihminen arjessa toimii. Kulttuurin kautta opitaan millainen ruoka on hyvää, miten on sopivaa pukeutua tai käyttäytyä. Kulttuurinen viitekehyksemme määrittelee niin automaattisesti toimintaa, että sitä on välillä itse vaikea havaita. Oman kulttuurin vaikutuksen omaan toimintaan huomaa usein vasta sitten, kun kohtaamme jonkun joka toimii totutusta poikkeavalla tavalla. (Räty 2002, 42–43.)

Melkein kaikki ympärillämme heijastelee kulttuuria: ympäröivä yhteiskunta ja koko rakennettu ympäristömme on osa kulttuuria. Suomalainen tai länsimainen kulttuuri näkyy esimerkiksi siinä miten asuntomme on rakennettu ydinperheille sopiviksi. Koko rakennettu ympäristömme heijastelee niitä arvoja ja käsityksiä, jotka ovat kulttuurissamme tärkeitä. Kuitenkaan kaikki saman kulttuuritaustan omaavat ihmiset eivät muodosta yhtä yhtenäistä ryhmää, sillä jokaisella yksilöllä on erilaiset elämänkokemukset, jotka muokkaavat maailmankuvaamme. Jokainen ihminen kokee kuulumisensa tiettyyn kulttuuriryhmään eri tavalla ja jokaisella oma käsityksensä siitä, mikä omassa kulttuurissaan on tärkeää. (Räty 2002, 43.)

Vaikka kulttuuri edustaa perinteitä ja pysyvyyttä, kulttuureita ei tule pitää muuttumattomina. Kulttuurien muuttumiseen on vaikuttanut mm. ihmisten- ja kulttuurienvälinen kanssakäynti, joka on merkinnyt kulttuurin rikastumista ja moninaistumista. Ihmisten on siis hyväksyttävä kulttuurien jatkuvan muutoksen vääjäämättömyys. (Räty 2002, 42.)

4 MONIKULTTUURISUUS VARHAISKASVATUKSESSA

Tässä kappaleessa kerromme monikulttuurisuuteen, varhaiskasvatukseen ja muista produktioon liittyvistä käsitteistä. Alla olevat käsitteet ovat olennainen osa opinnäytetyötämme. Olemme avanneet juurikin näitä käsitteitä, koska niistä koostuu monikulttuurisuuskasvatus, jota opinnäytetyössämme kehitämme ja toteutamme.

4.1 Monikulttuurisuus

Monikulttuurisuus- termillä on monia merkityksiä ja siten sen käyttö on hankalaa. Jotta väärinkäsityksiltä vältyttäisiin monikulttuurisuusasioita käsiteltäessä, on ensin tärkeää määritellä mitä termillä kussakin yhteydessä tarkoitetaan. Monikulttuurisuudella voidaan kuvata pelkästään yhteiskunnan tai yhteisön tilannetta tai monikulttuurisuus voi kuvailevana käsitteenä tarkoittaa, että jossakin maassa asuu eri kansoihin kuuluvia ihmisiä. Tällöin viitataan kulttuuriseen moninaisuuteen. (Paavola & Talib 2010, 26.) Meidän opinnäytetyössämme käsittelemme monikulttuurisuutta lähinnä monina eri kulttuureina.

Monikulttuurisuus käsitettä käytetään yhä tänä päivänä kuvaamaan lähinnä maahanmuuttoon liittyviä asioita. Kulttuuri liittyy kaikkiin ihmisiin, mutta maahanmuuttajat ovat se konkreettisin monikulttuurisuuden ilmentymä. Monikulttuurisuus käsitettä käytetään liian niukassa merkityksessä, sillä se on monisyinen sekä paljon laajempi käsite kuin mitä sitä käytetään esimerkiksi kasvatuskentällä. Etnisyys, kulttuuri ja kieli ovat ehkä yleisimmät asiat, jotka tulevat mieleen, kun monikulttuurisuuden käsitettä lähdetään määrittelemään. Näiden lisäksi monikulttuurisuuteen kuuluvat myös uskonnollinen monimuotoisuus, seksuaalinen suuntautuminen, sukupuolikysymykset, vammaisuus sekä syrjäytyminen ja sosioekonominen tilanne. (Paavola & Talib, 2010, 11.)

4.2 Varhaiskasvatus ja monikulttuurinen varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksessa toiminnan lähtökohtana ovat lasten ja perheiden tarpeet. Varhaiskasvatuksen tulee tarjota kaikille lapsille tasapuoliset mahdollisuudet omien edellytysten mukaiseen kehittymiseen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2002, 5.) Ensisijainen kasvatusvastuu on lapsen vanhemmilla ja varhaiskasvatuspalvelut ovat tukena lapsen kasvatuksessa. Lisäksi päivähoito on kotien tukena lapsen persoonan tasapainoisessa kehittymisessä. Päivähoito, sen eri muotoineen on yleisin varhaiskasvatuksen toimintaympäristöistä. Päivähoitoa voidaan järjestää päiväkotihoitona, perhepäivähoitona, leikkitoimintana tai muuna päivähoitotoimintana. (Sosiaali- terveysministeriö 2002, 9; Laki lasten päivähoidosta 1973.)

Päivähoitoon ovat oikeutettuja pääsääntöisesti ne lapset, jotka eivät ole vielä oppivelvollisuusiässä tai myös vanhemmat lapset, jos erityiset olosuhteet sitä vaativat eikä päivähoitoa ole muulla tavoin järjestetty. Päivähoidon tulee tarjota lapselle turvalliset, jatkuvat ja lämpimät ihmissuhteet, suotuisan kasvuympäristön lapsen lähtökohdat huomioon ottaen sekä lapsen kehitystä monipuolisesti tukevaa toimintaa. Päivähoidon tulee edistää lapsen iän ja yksilöllisten tarpeiden mukaisesti lapsen fyysistä, sosiaalista ja tunne-elämän kehitystä. Lisäksi päivähoidon tulee tukea lapsen esteettistä, älyllistä, eettistä ja uskonnollista kasvatusta. (Laki lasten päivähoidosta 1973.)

Varhaiskasvatus on pienten lasten eri elämänvaiheissa tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, joka koostuu hoidosta, kasvatuksesta ja opetuksesta. Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2012a.)

Jotta tulevaisuudessa monikulttuurinen yhteiskunta olisi tasa-arvoinen ja oikeudenmukainen, tulee lapsille opettaa sen vaatimat tiedot, taidot ja asenteet. Tulevaisuudessa yhteiskunnassa pärjäävät parhaiten ne, joilla on taidot toimia globaalissa maailmassa. Monikulttuurisessa päiväkodissa myös suomalainen lapsi opettelee kansalaistaitoja. Monikulttuurisuuskasvatuksen perusteemat on kirjattu varhaiskasvatusta säätäviin asiakirjoihin (Halme & Vataja 2011, 43), kuten YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen, Varhaiskasvatussuunnitelman sekä Esiopetus opetussuunnitelman perusteisiin (Eerola-

Pennanen 2011, 233–234), joten näiden teemojen tulisi näkyä myös päiväkotien arjessa. (Halme & Vataja, 2011, 43.)

YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen kantava periaate on kaikenlaisen syrjinnän kieltäminen ja vaatimus kaikkien lasten tasa-arvoisesta kohtelusta. Sopimuksen 29.artiklan mukaan lasten koulutuksen tavoitteena tulee olla kunnioituksen edistäminen lapsen identiteettiä, kieltä ja arvoja sekä lapsen asuin- ja synnyinmaan arvoja kohtaan. Lisäksi tulee edistää kunnioitusta lapsen omasta kulttuurista poikkeavia kulttuureja kohtaan. Tavoitteena on kasvattaa lapsia, jotka pystyvät elämään kaikkien kansakuntien, etnisten, kansallisten ja uskonnollisten ryhmien sekä alkuperäiskansoihin kuuluvien henkilöiden kanssa ystävyyden hengessä. Lapsen oikeuksien sopimuksen 30.artiklan mukaan kaikilla vähemmistöryhmään tai alkuperäiskansaan kuuluvilla lapsilla on oikeus nauttia yhdessä muiden ryhmänsä jäsenten kanssa omasta kulttuuristaan, sekä tunnustaa ja harjoittaa omaa uskontoaan ja käyttää omaa kieltään. (Eerola-Pennanen 2011, 233–234.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan suomalaisen varhaiskasvatuksen yhtenä lähtökohtana on lapsen oikeuksien sopimus ja näin ollen sen sisältämät periaatteet ovat osa suomalaista varhaiskasvatusta (Eerola-Pennanen 2011, 234). Vähemmistökulttuureihin kuuluvilla lapsilla tulee olla mahdollisuus kasvaa kahden kulttuurin piirissä, niin että lapsi saa kasvaa yhtälailla suomalaisen yhteiskunnan kuin oman kulttuuripiirinsä jäseniksi (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 39).

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaan lapsille on taattava tasavertaiset mahdollisuudet oppimiseen ja koulun aloittamiseen. Lapsella on oikeus oppia omaa äidinkieltään ja vähintään yhtä maansa valtakieltä. Lapsen identiteetin rakentumiselle on erityisen tärkeää, että lapsi kokee tulevansa arvostetuksi oman kulttuurinsa edustajana, että hänen kulttuuriinsa kuuluvia asioita arvostetaan ja että ne näkyvät myös esiopetuksen arjessa. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2010, 50.)

Monikulttuurinen varhaiskasvatus tukee lasta ja lapsen perhettä kasvussa kahden kulttuurin kansalaisiksi sekä kahden kielen taitajaksi. Monikulttuurinen varhaiskasvatus tukee tasapuolisesti kaikkien lasten kasvua erilaisuuden kunnioittamiseen ja kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Monissa päiväkodeissa monikulttuurinen varhaiskasvatus on osa päivähoidon arkityötä ja se pohjautuu päivähoidon yleisiin kasvatustavoitteisiin.

Lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa huomioidaan lapsen kulttuuritausta ja suomen kielen taitotaso. (Tampereen kaupunki 2012.) Päiväkodin kasvatustoiminnassa saavat näkyä kaikkien päiväkodin lasten uskonnot ja katsomukset. Kun päiväkodissa annetaan lasten eri uskontojen ja katsomusten olla läsnä ja esillä, se tarjoaa kaikille lapsille mahdollisuuden tutustua niin omaan kuin muidenkin katsomuksiin ja juhlaperinteisiin. Tämä auttaa lasta ymmärtämään paremmin perheiden erilaisia tapoja ja käsityksiä. (Helsingin kaupungin sosiaalivirasto 2009.)

4.3 Monikulttuurisuuskasvatus

Monikulttuurisuuskasvatuksesta ei ole yhtä yleistä määritelmää. Monikulttuurisen kasvatuksen vastakohtana on yksikulttuurinen kasvatus, jossa kasvatuksen ja opetuksen rakenteet ja sisällöt on tehty yhden kulttuurin näkökulmasta. (Eerola-Pennanen 2011, 237.) Monikulttuurisuuskasvatuksen yksi keskeinen näkökulma on moninaisuuden ymmärtäminen ja kulttuurien tuntemus, joka toimii yhteiselon lähtökohtana (Paavola & Talib 2010, 13). Lasten on tärkeää oppia, että erilaisuus on hyväksyttävä asia ja siihen voidaan tutustua yhteistyötaitoja opettelemalla. On tärkeä luoda kokemuksia joiden päämääränä on lisätä lapsen kunnioitusta toisiaan kohtaan. (Eerola-Pennanen 2011, 238.) Monikulttuurisuuskasvatuksen päätavoite on tarjota lapsille kulttuurisia, etnisiä ja kielellisiä kokemuksia ja tätä kautta auttaa lasta saavuttamaan suurempi itseymmärrys. Erityisesti huomiota tulisi kiinnittää rasismin, diskriminaation, stereotypioiden ja ennakkoluulojen poistamiseen. Muun muassa suvaitsevaisuus ja yhdenvertaisuus ovat monikulttuurisuuskasvatuksen tärkeitä teemoja, joita lasten kanssa tulisi käsitellä jopa päivittäin. (Halme & Vataja 2011, 43.)

Monikulttuurisuuskasvatuksen tärkeyttä jo päivähoidossa perustelemme sillä, että lapset alkavat jo 2-3-vuoden ikäisinä hahmottaa eroja ja luokittelemaan (Halme & Vataja 2011, 44). Monikulttuurisuuskasvatuksen avulla voidaan lasten kanssa käsitellä erilaisuutta, jolloin lapsille annetaan mahdollisuus kysellä ja ihmetellä ihmisten erilaisuutta ja moninaisuutta yhdessä kasvattajien kanssa. (Halme & Vataja 2011, 44). Mitä varhaimmin lapset saavat tutustua moninaisiin ihmisiin ja tapoihin, toivomme, että sitä suuremmalla todennäköisyydellä lapsista kasvaa suvaitsevaisia ihmisiä.

Yhdysvaltalaisen kasvatustieteilijän Sonja Nieton mukaan monikulttuurisuuskasvatusta ei ole tarkoitettu vain ihmisille, jotka poikkeavat valtaväestöstä etnisyytensä, kielensä, uskontonsa, sukupuolensa, sosiaalisen taustansa, kyvykkyytensä tai seksuaalisen suuntautumisensa vuoksi, vaan se kuuluu kaikille. Tämän päivän globaalissa maailmassa jokainen tarvitsee kulttuurienvälistä osaamista tullakseen toimeen monikulttuurisessa maailmassa ja esim. työyhteisöissä. (Talib 2007, 38–39.) Paavolan (2007) mukaan kasvatusinstituutiossa on monikulttuurisuuskasvatuksen periaatteiden mukaisesti huolehdittava, että kaikilla lapsilla on tasa-arvoiset lähtökohdat ja mahdollisuudet kasvamiseen ja oppimiseen, kielitaustasta, etnisestä taustasta, sosioekonomisesta tai sukupuolesta riippumatta.

Monikulttuurisuuskasvatuksen toteutuksen kannalta on suuri merkitys sillä, millaiset tiedot, taidot ja asenteet kasvattajalla itsellään on. Monikulttuurisuuskasvatuksen toteuttaminen edellyttää kulttuurisesti vastuuntuntoista opettajaa. Opettajan on tiedostettava omat kulttuuriset arvonsa, sillä hän siirtää sekä tietoisesti että tiedostamattaan omia asenteitaan ja arvojaan lapsiin. (Eerola-Pennanen 2011, 244).

Paula Eerola-Pennanen (2011) esittelee Grantin ja Sleeterin määrittelemät viisi erilaista tapaa toteuttaa monikulttuurisuuskasvatusta. Ensimmäinen tapa on perinteisesti toteutettava opetus, jossa painottuvat kulttuurien erilaisuus. Eli vähemmistökulttuuriin kuuluville lapsille opetetaan ja vahvistetaan niitä taitoja, tietoa, arvoja, joita valtakulttuuriin sopeutumiseen tarvitaan sekä häivytetään hänen oman kulttuurinsa piirteitä. Toinen näkökulma on myönteisiin ihmissuhteisiin keskittyvä näkökulma, jossa painotetaan sellaisia ihmisten välisiä suhteita, joissa erilaisuus on hyväksyttävä asia. Päämääränä on lasten tasapainoinen yhteiselo rodusta, sukupuolesta, sosiaaliluokasta tai vammasta riippumatta. Tähän pyritään käymällä opetuksessa läpi ihmisten erilaisuuksia ja yhtäläisyyksiä sekä tarjoamalla tietoa tarkoituksena purkaa stereotypioita. Kolmantena on yksittäiseen kulttuuriin tutustumista painottava lähestymistapa, jossa tarkastelun kohteeksi otetaan yksi ryhmä ja sen kulttuuri, joita tarkastellaan juuri sen kyseisen ryhmän näkökulmasta. Tavoitteena on lisätä tietoisuutta eri vähemmistöryhmistä. Neljäntenä on näkökulma, jossa yhdistyvät kolmen edellä mainittujen näkökulmien elementtejä ja korostetaan moniarvoisuutta. Tavoitteena on purkaa yhteen kulttuuriin kasvamista sekä vähentää ennakkoluuloja ja syrjintää. Tässä lähestymistavassa korostuvat tasa-arvoisuus, sosiaalinen oikeudenmukaisuus, toisten kunnioittaminen ja huomioonottaminen sekä

myönteisen minäkuvan luominen. Viides näkökulma on lähtökohtaisesti monikulttuurinen ja uudistava kasvatus jonka tavoitteena on kasvattaa sellaisia kansalaisia, ketkä rakentavat yhteiskuntaa palvelemaan paremmin kaikkien ryhmien ja kulttuurien hyvinvointia. (Eerola-Pennanen 2011, 237–239.)

4.4 Toimintatuokiot

Toimintatuokioita voidaan kutsua myös oppimistuokioiksi. Ne ovat päiväkodin henkilökunnan järjestämää toimintaa, kuten esimerkiksi aamu- tai päiväpiiri, jossa voidaan käydä läpi viikonpäivä, sää, kuulumisia tai muuta sellaista. Toimintatuokiolla on yleensä joku aihe tai idea, joka ohjaa tuokion sisältöä ja kulkua. Toimintatuokiot tulee suunnitella etukäteen, jolloin tuokio etenee luontevasti ja joustavasti. Näin lapsen motivaatio- ja vireystila myös säilyvät läpi tuokion. (Koivunen & Tuomela 2012.) Toteutimme opinnäytetyömme toiminnallisen osuuden pitämällä erilaisia toimintatuokioita. Toimintatuokiot ovat lapsiryhmästä lähtöisin olevaa tavoitteellista toimintaa, jonka tavoitteena on järjestää kohderyhmälle suunniteltua toimintaa. Toimintatuokiot päiväkodissa voivat esimerkiksi erilaisia opetustilanteita tai liittyä esim. erilaisiin leikki- ja pelihetkiin. Meidän opinnäytetyöhön liittyvät toimintatuokiot ovat etukäteen suunniteltuja hetkiä, joiden tavoitteena on tutustuttaa lapset erilaisiin kulttuureihin ja tapoihin.

4.5 Kasvatuskumppanuus

Kasvatuskumppanuudella varhaiskasvatuksessa tarkoitetaan lapsen vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön yhteistyötä lapsen kasvun, oppimisen ja kehityksen tukemisessa. Kasvatuskumppanuudessa yhdistyvät vanhempien oman lapsen tuntemus ja henkilöstön tiedollinen ammattitaito ja osaaminen, jotka luovat parhaat edellytykset lapsen hyvinvoinnin turvaamiselle. (Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet 2005, 31.) Kasvatuskumppanuudessa ammattilaiset yhdessä sitoutuvat lapsen huolenpidon, edun ja oikeuksien edistämiseen yhteisymmärryksessä vanhempien kanssa. Ammattilaiset koostuvat mm. varhaiskasvatuksesta, lastensuojelusta ja lapsen vapaa-ajan ympäristöissä työskentelevistä henkilöistä. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2012b.)

Yksi kasvatuskumppanuuden tehtävistä on tunnistaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa lapsen erityisen tuen, avun sekä suojelun tarve. Kasvatuskumppanuuden tavoitteena on auttaa ja tukea vanhempien osallisuutta erilaisiin palveluihin sijoittuvissa lapsen kehitysympäristöissä. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2012b.) Hyvä kasvatuskumppanuus edellyttää vanhempien ja henkilöstön keskinäistä luottamusta, tasavertaisuutta ja toistensa kunnioittamista (Varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteet 2005, 31).

4.6 Suvaitsevaisuus

Suvaitsevaisuudella tarkoitetaan kykyä kunnioittaa toista ihmistä hänen ihonväristä, uskonnosta, kansalaisuudesta tai seksuaalisesta suuntautuneisuudesta riippumatta sekä se tarkoittaa avoimuutta ja hyväksyntää. Kuitenkaan suvaitsevaisuus ei tarkoita sitä, että ihmisen tarvitsee hyväksyä kaikkia asioita, kuten alistamista, sortamista tai väkivaltaa. (Räty 2002, 205.)

Erityisen tärkeää asenteisiin vaikuttaminen on lasten ja nuorten kanssa työskenneltäessä. Kansainvälisyys-, suvaitsevaisuus- ja monikulttuurisuuskasvatuksien yhtenä tavoitteena on suvaitsevaisuuden edistäminen, vaikkakin niissä painottuvat erilaiset asiat. Kansainvälisyyskasvatus on jo pitkään ollut tärkeä kasvatustavoite päiväkodeissa ja kouluissa. Kansainvälisyyskasvatuksessa korostuu ajatus siitä, että kaikki maailmassa on yhteydessä ja että kulttuurien erilaisuus on rikkaus, eikä uhka. Suvaitsevaisuuskasvatuksessa korostuvat arjen rasismin ja ennakkoluulojen vastaisuus. Monikulttuurisuuskasvatuksessa korostuu lisäksi kasvatusyhteisön toimintatapojen merkitys tasa-arvon ja monikulttuurisuuden edistäjänä. (Räty 2002, 206.)

Suvaitsevaisuuskasvatuksessa on tärkeää itsetuntemuksen ja itsearvostuksen edistäminen, sillä ihminen, jolla on hyvä itsetunto, ei koe vieraita ja erilaisia asioita tai ihmisiä pelottaviksi tai uhkaaviksi. Kuitenkaan pelkkä tieto ihmisten erilaisuudesta tai toisen ongelmista ei riitä, vaan ihmisen on myös pystyttävä eläytymään erilaisten ihmisten elämäntilanteisiin. Ihmisen on pystyttävä eläytymään siihen millaista on eläminen vieraassa kulttuurissa, sodan keskellä tai rasistisesti kohdeltuna. Kasvatuksen tavoitteena

on antaa ihmiselle keinoja tarttua vääryyksiin ja ongelmiin, eikä vain opettaa sopeutumaan passiivisesti vallitseviin oloihin. (Räty 2002, 206–207.)

4.7 Monikulttuurisuuskasvatus puheeksi; kehittämishankkeiden raportteja, selvityksiä ja tutkimuksia

Savolainen (2008) tutki sosiaalipedagogiikan pro gradu-tutkielmassa millaisia haasteita monikulttuurinen työskentely-ympäristö tuo päiväkotikasvatukselle. Tutkimus toteutettiin teemahaastatteluna, jossa haastateltiin neljää päiväkodintyöntekijää, jotka olivat työskennelleet vähintään viisi vuotta monikulttuuristen lasten kanssa. Tutkimuksen tulosten perusteella työntekijöille tulisi tarjota lisää tietoa ja koulutusta eri kulttuureista ja kulttuurien välisestä kommunikoinnista. (Savolainen 2008, 2.)

Heini Paavola on tutkinut väitöskirjaansa varten yhden päiväkoulun esikouluryhmän monikulttuurisuuskasvatusta analysoimalla opetussuunnitelmia, haastattelemalla opettajia ja havainnoimalla tapahtuvaa esiopetusta. Paavola tutki, minkälaisia monikulttuurisuuskasvatuksen sisältöjä päiväkodin oma esiopetuksen opetussuunnitelma piti sisällään, ja miten esiopettajan omat käsitykset monikulttuurisuuskasvatuksesta ilmentävät opettajan toimintaa monikulttuurisessa esiopetusryhmässä. Tutkimuksen tuloksena saatiin, että monikulttuurisuuskasvatuksen sisältöjä ja tavoitteita oli vähän päiväkodin omassa esiopetussuunnitelmassa kuten myös vuoden 1996 valtakunnallisessa esiopetussuunnitelmassa, johon päiväkodin oma esiopetussuunnitelma pohjautui. Lisäksi henkilökunta koki monikulttuurisuuskasvatuksen olevan lähinnä maahanmuuttajalapsille tarkoitettua opetusta, jonka sisältöinä olivat lähinnä suomi toisena kielenä- opetus, oman äidinkielen ja uskonnon opetus. (Paavola 2007, 2.)

Heidi Aaltonen on tehnyt opinnäytetyön, jonka tarkoituksena oli luoda opas monikulttuurisuuskasvatuksesta lasten parissa työskentelevien välineeksi. Aaltosen tavoitteena oli edistää suvaitsevaisuutta ja erilaisuuden ymmärtämistä monikulttuurisuuskasvatuksen avulla. (Aaltonen 2012, 2.) Opinnäytetyön tuotoksena syntyneen oppaan toimivuudesta Aaltonen toteaa, että se toimii hyvin keskustelun avaajana puhuttaessa eri kulttuureista, erilaisuudesta ja samanlaisuudesta. Testiryhmän lapsista paistoi innostus ja mielenkiinto kulttuurista moninaisuutta kohtaan. (Aaltonen 2012, 29.)

MUCCA – Monikulttuuriset lapset ja aikuiset päiväkodeissa- hankkeen tarkoitus on ollut löytää ja kehittää toimivia monikulttuurisuuskäytäntöjä ja työskentelytapoja päiväkodin arkeen. Hanke toteutettiin varhaiskasvatuksessa ja alkuopetuksessa yhteishankkeena Helsingissä vuosina 2008–2010. Kehittämishankkeen tuloksia ja päiväkodeista koottuja toimivia monikulttuurisuuskäytänteitä esitellään Homma hanskanssa!- kirjasessa ja Kulttuurillinen, kielellinen ja katsomuksellinen monimuotoisuus päiväkodissa: haasteita ja mahdollisuuksia- raportissa. (Kuusisto 2010, 5.)

MUCCA-tutkimuksessa lähdettiin selvittämään millaisia haasteita kielellinen, kulttuurinen ja katsomuksellinen monimuotoisuus tuo suomalaiseen päiväkotiin. Niin päiväkodin kasvattajat kuin lasten vanhemmat pitivät tätä monimuotoisuutta rikkautena, joka mahdollisti lasten tutustumisen erilaisiin kulttuureihin, kieliin ja katsomuksiin, josta lapsille olisi hyötyä yhä globalisoituvassa yhteiskunnassa. Tämän lisäksi päiväkotien työntekijät pitivät tätä monimuotoisuutta myös toimintaa rajoittavana tekijänä. Työntekijöiden piti ottaa toiminnassa huomioon mitä tietyt lapset saivat esimerkiksi syödä, tehdä tai nähdä. (Kuusisto 2010, 96.)

Näitä aikaisempia tutkimuksia, opinnäytetöitä ja hankeraportteja hyödynsimme kun lähdimme suunnittelemaan monikulttuurisuus materiaalikansiotamme. Näitä lukiessamme, huomasimme ristiriidan siinä, miten monikulttuurisuuskasvatuksen määritelmät eroavat suhteessa siihen, miten varhaiskasvatuksen parissa työskentelevät sen kokevat. Tutkimuksista on selvinnyt, että varhaiskasvatuksen työntekijät kokevat monikulttuurisuuskasvatuksen olevan suunnattu lähinnä maahanmuuttajataustaisille lapsille. Opinnäytetyöllämme halusimme kehittää monikulttuurisuuskasvatusta siihen suuntaan, että se on suunnattu kaikille lapsille, kulttuuritaustasta riippumatta.

5 OPINNÄYTETYÖN PROSESSI

5.1 Opinnäytetyön ideointi

Opinnäytetyöprosessimme alkoi keväällä 2012, kun aloimme hahmottaa opinnäytetyömme aihetta. Aiheemme rajautui varhaiskasvatukseen käytännön syistä, sillä toinen meistä suorittaa lastentarhaopettajan kelpoisuutta. Keväällä oli jo selvää, että haluamme lähteä tekemään kehittämispainotteista ja toiminnallista opinnäytetyötä. Syksyllä 2012 opinnäytetyömme ohjaavan opettajan kanssa käytyjen keskustelujen tuloksena aiheeksemme rajautui monikulttuurisuuskasvatus päivähoidossa. Syksyllä meillä oli monikulttuurisuuteen liittyviä opintoja, joten olimme valmiiksi orientoituneita monikulttuurisuusaiheeseen.

Ajatuksena oli, että toteuttaisimme käytännössä monikulttuurisuuskasvatusta ja sen jatkumisen tueksi kokoaisimme materiaalia erilaisista toiminnallisista tuokioista. Kysyimme yhteistyökumppaniksemme Terkkulan päiväkotia Pieksämäeltä, koska se oli toiselle meistä entuudestaan tuttu, ja ehdottaessamme yhteistyötä he olivat kiinnostuneita opinnäytetyömme ideasta. Esittelimme heille opinnäytetyömme aihetta, ja he olivat kiinnostuneita tekemään yhteistyötä kanssamme. Lähdimme tekemään opinnäytetyön suunnitelmaa, jota varten tutustuimme mm. aiheesta kirjoitettuun kirjallisuuteen, tutkimuksiin ja opinnäytetöihin. Suunnitelman tekovaiheessa yhteistyötä päiväkodin kanssa tehtiin tapaamisien, puhelujen ja sähköpostin kautta. Kävimme keskusteluja siitä, kuinka heillä on monikulttuurisuuskasvatusaihetta aiemmin käsitelty ja toteutettu. He kertoivat, ettei monikulttuurisuuskasvatukselle ole ollut suunnitelmallista toteutusta, mutta monikulttuurisuus on näkynyt päiväkodin arjessa satunnaisesti lauluin, leikein, tarinoiden ja satujen kautta. Osaltaan monikulttuurisuutta päiväkodin arkeen on tuonut muutama ulkomaalaistaustainen lapsi.

Koska päiväkodilla ei ollut tarkkaa suunnitelmaa siitä, kuinka monikulttuurisuusaihetta käsitellään ja toteutetaan, se antoi meille vapaat kädet toimintatuokioiden aiheiden valitsemiseen. Terkkulan henkilökunnalta nousi toive, että kaikki Terkkulan lapset pääsisivät osallistumaan toimintatuokioihin. Lisäksi he toivoivat, että ottaisimme tuokioiden suunnittelussa huomioon päiväkodin ulkomaalaistaustaiset lapset, jotta lapset pääsisivät

tutustumaan heidän kulttuureihinsa. Yhdessä päiväkodin henkilökunnan kanssa sovimme tuokion kestoksi noin 45 minuuttia, jonka puitteissa suunnittelimme tuokiot. Suunnittelemassamme ajassa on joustovaraa niin, että tuokio voi kestää lyhyemmän aikaa tai täydet 45 minuuttia riippuen lasten osallistumisesta. Lapsille toimintaa suunnitellessamme otimme huomioon lapsiryhmän koon sekä ikätason. Näiden lisäksi suunnittelimme yhteistyössä henkilökunnan kanssa ryhmäjaot, toimintatuokiokertojen määrät ja ajankohdat sekä tuokioiden sopivat aikavälit. Viikon välein toteutetut toimintatuokiot oli sopiva rytmi pitämään aiheen lasten mielessä. Mikäli työntekijät halusivat, heillä oli aikaa jatkaa edellisen tuokion aiheesta kertomalla tarinoita, soittamalla ja laulamalla tai askartelemalla.

5.2 Materiaalin ja toiminnallisen toteutuksen suunnittelu

Monikulttuurisuuskasvatusmateriaalin ja sen toiminnallisen toteutuksen suunnittelun pohjana oli ajatus, kuinka saisimme monikulttuurisuuden näkyväksi toimivaksi osaksi päiväkodin arkea. Tutustuttuamme monikulttuurisuuskasvatuksesta tehtyihin tutkimuksiin ja selvityksiin huomasimme, että aineistosta nousi esiin se, että varhaiskasvatuksen työntekijät tulkitsevat monikulttuurisuuskasvatuksen lähinnä maahanmuuttajataustaisille lapsille suunnattuna. Finska-Viinikaisen ja Sivénin (2007) sekä Paavolan (2007) tutkimuksista käy esiin, että varhaiskasvatuksessa työskentelevät mielsivät monikulttuurisuuskasvatuksen sisällöiksi maahanmuuttajataustaisten lasten suomen kielen, oman äidinkielen opetuksen ja uskonnon opetukseksi, sekä suomalaisen kulttuurin opetukseksi ja oman kulttuurin tukemiseksi. Kuitenkin monista lähdemateriaaleissamme korostettiin sitä, että monikulttuurisuuskasvatus on tarkoitettu kaikille, niin kantasuomalaisille kuin ulkomaalaistaustaisille lapsille. Halusimmekin suunnitella monikulttuurisuuskasvatusmateriaaliamme siten, että se soveltuu sekä kantasuomalaisten että maahanmuuttajataustaisten lasten kanssa käytettäväksi.

Lähtiessämme miettimään perusideaa monikulttuurisuuskasvatusmateriaalimme, päätimme lähteä suunnittelemaan tuokioita niin, että niistä koostuisi matka maailman ympäri. Ajatuksena oli, että jokaisen tuokion ajaksi lasten kanssa lähdettäisiin mielikuvitusmatkalle johonkin maahan. Kohdemaassa tutustuttaisiin maan tapoihin, kulttuuriin ja ihmisiin, erilaisten esineiden, kuvien ja musiikin avulla. Halusimme suunnitella materi-

aalia ja tuokioita niin, että niihin sisältyisi ns. ”teoriaosuuksia”, joissa ohjaajat kertoisivat lapsille kyseisestä kohdemaasta sekä toiminnallisista osuuksista. Pidimme tärkeänä, että tuokioihin sisältyisi keskustelua lasten kanssa, jolloin lapset saisivat vapaasti ihmetellä maiden eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä Suomeen. Kohdemaiksemme ja maanosiksemme valikoituivat Venäjä, Aasia, Afrikka, Etelä-Amerikka sekä Suomi. Paavola & Talib (2010) kirjoittavat että kun tunnemme itsemme ja juuremme, meidän on helpompi oppia ymmärtämään myös niitä ihmisiä, jotka elävät ja ajattelevat toisin kuin me. Tästä syystä pidimme tärkeänä sisällyttää meidän tuottamaamme materiaaliin Suomi aiheen. Ajatuksena oli myös, että jokaisella lapsella on oma passi, johon he saisivat tarroja tai leimoja muistoksi matkasta (LIITE 1, 7-8).

Kohderyhmää ajatellessamme mietimme minkä ikäiset lapset olisivat sopivia meidän suunnittelemaamme toimintaan. Rajasimme aluksi iän esikouluikäisiin lapsiin, mutta päiväkodin henkilökunnan toiveesta rupesimme suunnittelemaan toiminnallisten osuuksien toteutusta kaikille, ja kaiken ikäisille, päiväkodin lapsille. Suunnittelussa tuli ottaa siis ensisijaisesti huomioon se, kuinka toimintatuokioiden sisältö rakennetaan sopivaksi 2-6 -vuotiaille lapsille. Koimme tämän aluksi haasteellisena, sillä mietimme kuinka pienimmät lapset toimisivat isompien kanssa ja mitä he loppujen lopuksi ymmärtäisivät toiminnasta ja sen tarkoituksesta. Tulimme kuitenkin siihen tulokseen että erilaisuuden ymmärtäminen ja suvaitsevaisuus muita ihmisiä ja kulttuureja kohtaan ei ole ikäsidonnainen asia. Toimintatuokioissa olisi meidän kahden lisäksi myös kaksi päiväkodin työntekijää ohjauksen tukena, mikäli tarvitsisimme pienempien lasten kanssa apua. Tämän pohjalta lähdimme luottavaisin mielin suunnittelemaan yksityiskohtaisemmin toimintatuokioiden sisältöä.

Tuokioiden sisältö koostui monipuolisesti asioista, jotka toivat esiin kunkin kulttuurin ominaisuuksia. Eerola-Pennanen (2011, 237–240) esittelee artikkelissaan Grantin ja Sleeterin määrittelemiä monikulttuurisuuskasvatuksesta, yksi niistä käsittelee myönteisiin ihmissuhteisiin keskittyvää näkökulmaa joissa erilaisuuden katsotaan olevan hyväksyttävä asia. Tuokioissamme on tarkoituksena käydä läpi eri kulttuurien eroavaisuuksia ja yhtäläisyyksiä. Pyrimme välttämään erilaisten stereotypioiden korostamista, mutta joissain kulttuureissa tällaiset kuitenkin ovat niitä monille tuttuja asioita, mm. eri kulttuureihin kuuluvat tavat. Hahmotellessamme sisältöä esille nousivat musiikki, leikit, laulut, tavat tervehtiä, luonto, eläimet ja ihmisten tapa elää. Suunnittelimme toiminnan

niin, että jokaisen toimintatuokion runko ei ollut samanlainen, vaan nostaisimme kustakin kulttuurista esiin asioita joita koimme että on toimivaa esitellä Terkkulan päiväkodin lapsille. Koska toimintatuokioiden teema ja idea pysyi samana, emme katsoneet tarpeelliseksi toteuttaa tuokioita saman kaavan mukaan. Vaikkakin toiminta kussakin tuokiossa erosi jonkun verran toisistaan, tuokioiden suunnittelun alussa jo idea siitä että eri kulttuuria esitellessä puhuisimme myös Suomesta ja eroavaisuuksista näiden välillä. Lopuksi kuitenkin tulisimme siihen, että miettisimme lasten kanssa yhdessä yhteneväisyyksiä näiden kahden kulttuurin välillä.

Yhdessä Terkkulan henkilökunnan kanssa suunnittelimme pitävämme 3 toimintatuokiota materiaalimme pohjalta. Koska Terkkulan työntekijät olivat toivoneet sellaisia tuokioita, joissa ottaisimme huomioon lasten kulttuuritaustat, joten tuokioiden kohdemaiksi valikoitui tästä syystä Venäjä ja Thaimaa. Suunnittelimme matkustavamme ensimmäisellä tuokiolla Venäjän kautta Aasiaan, jossa tutustuisimme Kiinaan ja Thaimaahan. Jo aluksi oli myös varmaa, että viimeisen toimintatuokion aiheena olisi Suomi, jossa tutustuisimme suomalaisiin piirteisiin sekä käsittelisimme erilaisuuden ja samanlaisuuden teemoja. Viimeisenä valitsimme toisen toimintatuokion kohteeksi Afrikan, sillä halusimme toteuttaa Afrikkalaisen kylän, johon meillä oli paljon hyviä ideoita.

5.3 Monikulttuurisuuskasvatuksen toiminnallinen toteutus

Toiminnallisen toteutuksen tukena meillä oli suunnitelmat ja ideointi toimintatuokioita varten. Toteutukset tapahtuivat sovitusti kerran viikossa, ja sovitun ajan puitteissa. Kolme erilaista, mutta samaan aiheeseen liittyvää toimintatuokiota järjestettiin peräkkäisinä viikkoina jotta teema pysyisi lasten mielessä. Sen tukena päiväkodin henkilökunta ylläpiti viikoittaista teemaa seuraavan viikon ajan lukemalla lapsille monikulttuurisuutta käsitteleviä kirjoja, piirsivät aiheeseen liittyen tai kuuntelivat toimintatuokioissa käytettyä musiikki esim. nukuttamistilanteessa. Toteutukset eivät kovinkaan poikenneet suunnitelmista, ja etenimme tuokioihin suunniteltujen runkojen mukaisesti. Päiväkodin lapset olivat siis jaettu kahteen yhtä suureen ryhmään, jolloin siis pidimme saman tuokion kaksi kertaa peräkkäin. Tämä oli toimiva ratkaisu ja näin ollen kaikki paikalla olevat lapset pääsivät osallistumaan tuokioihin. Työntekijät osallistuivat tuokioihin tarkkai-

lijan roolissa. He seurasivat toimintaa ja näin ollen osasivat antaa meille kehittämisideoita ja palautetta.

5.3.1 Matka Aasiaan, ensimmäinen toimintatuokio

Ensimmäisen tuokion aloitimme esittelemällä itsemme lapsille. Kerroimme, mistä olemme ja minkä takia pidämme näitä tuokioita seuraavan kolmen viikon ajan. Henkilökunta oli koonnut lapset eteisaulaan, jossa lapsiryhmä jaettiin kahteen osaan. Lasten kanssa siirryimme pöytien ääreen, jossa jaoimme jokaiselle oman passin pohjan. Mietimme ja puhuimme yhdessä, mihin ja missä passia tarvitaan. Jokainen lapsi merkkasi oman passinsa omalla peukalon jäljellään ja kirjoitti siihen oman nimensä. Kerroimme, että jokaisessa maassa vierailtuamme lapset saisivat passiinsa jonkinlaisen leiman merkkinä siitä, että on käynyt tutustumassa kyseiseen maahan. Ensimmäiset maat ja kulttuurit, joihin tutustuisimme, olivat Venäjä ja Aasia. Lapset saivat arvailla ensimmäistä maata, kun heille esiteltiin maatuskaa ja he saivat miettiä, mistä maasta se on peräisin.

Tutkimme yhdessä lasten kanssa karttapalloa ja katsoimme, missä kyseiset maat ja maanosat sijaitsevat. Mietimme, millä voisimme matkustaa ensimmäiseen maahan, Venäjälle. Yhdessä mietimme matkan pituutta ja arvuuttelimme lapsia, mikä olisi paras matkustus keino. Päädyimme junaan, ja kokosimme lapset jonoon junanvaunujen kaltaiseksi, ja matkustimme yhdessä junalla kohti Venäjää, joka oli huone päiväkodin toisessa päässä. Lapset asettuivat istumaan puoliympyrään, jotta jokainen näki pöydällä olevan karttapallon. Tutkimme vielä, kuinka iso maa Venäjä on, ja mietimme lasten kanssa millaista siellä on. Mietimme konkreettisia asioita, kuten säätä ja millaisia ihmiset siellä ovat. Taustalle laitoimme soimaan Venäläistä kansanmusiikkia. Opetimme lapsille venäläisen tervehdyksen, ja lapset saivatkin hetken aikaa tervehtiä toisiaan venäläisittäin (LIITE 1, 10). Kerroimme Venäjän olevan Suomen naapuri ja maailman suurin maa. Puhuimme myös, kuinka paljon venäläisiä ihmisiä asuu maassamme. Eroavaisuuksista puhuttaessa kerroimme lapsille pakkasukosta, joka on Venäjällä vähän samankaltainen kun meidän joulupukki (LIITE 1, 10).

Otimme jälleen karttapallon esiin ja kerroimme matkustavamme Aasiaan. Lapset saivat arvailla, missä päin maailmaa se on, ja katsella sitä karttapallolta itse. Näytimme heille Aasian rajat ja kerroimme, että Aasia on maanosa ja sisältää useita eri maita, kuten Thaimaan ja Kiinan. Taustalla soi Aasialainen kansanmusiikki. Esittelimme lapsille thaimaalaisen tavan tervehtiä, ja lapset saivat taas hetken aikaa tervehtiä toisiaan (LIITE 1, 12). Kerroimme aasialaisesta kulttuurista millaisia ihmiset ovat siellä, ja miten heidän tapansa eroavat suomalaisista tavoista. Puhuimme säästä ja pohdimme lasten kanssa, voiko Aasiassa olla samanlainen talvi kuin meillä täällä Suomessa. Eräällä lapsella oli mukanaan thaimaalainen lelu, tuktuk, joka on thaimaalainen ’taksi’. Lapset saivat katsella lelua ja pohdimme, voisiko kyseisellä kulkuneuvolla ajella Suomessa. Kysyimme lapsilta tietävätkö he, mikä on horoskooppi, ja muistavatko he mikä heidän horoskooppinsa on. Kerroimme, että Kiinassa on ihan omanlaisensa horoskoopit (LIITE 1, 14). Jokainen lapsi kertoi ikänsä, ja katsoimme mikä hän on kiinalaisen horoskoopin mukaan. Lapsista oli hauska kuulla, mikä he olivat kiinalaisen horoskoopin mukaan.

Mietimme yhdessä, millaisia eläimiä Aasiassa asustaa, ja puhuimme, kuinka ihmiset siellä voivat ratsastaa aasien ja hevosten lisäksi myös norsuilla. Tämän jälkeen kerroimme, että on aika palata Suomeen ja matka päättyisi passin leimaamiseen. Katsoimme jälleen karttapallosta, kuinka pitkä matka Aasiasta on Suomeen ja millä pääsisimme nopeimmin kotiin. Lapset keksivät nopeasti että lentokoneella, ja jokainen sai lentää omalla koneellaan kohti huonetta, jossa passeja merkattiin ja jossa ne leimataan. Jokainen sai valita oman leiman, jonka kuva passiin painettiin. Tuokion päätteeksi kerroimme lapsille, milloin seuraavan kerran tulisimme ja arvuuttelimme lapsia siitä, mihin seuraavalla kerralla matkustettaisiin.

Lapset osallistuivat innolla passien askarteluun, ja keskusteluun siitä, mihinkä passia tarvitaan. Askartelu ja matkustaminen kohdemaahan toimivat hyvänä mielenkiinnon herättäjänä. Vilkkaampi lapsiryhmä olisi selkeästi tarvinnut enemmän konkreettisia asioita, kuten kuvia ja esineitä, kerronnan tueksi. Rauhallisempi lapsiryhmä jaksoi keskittyä paremmin kuuntelemiseen ja osasi kuunnellun perusteella esittää erilaisia kysymyksiä.

5.3.2 Matka Afrikkaan, toinen toimintatuokio

Tuokion aluksi kokosimme ryhmän lapset lattialle istumaan ja mietimme kuinka voisimme matkustaa Afrikkaan. Tutkimme karttapallolta missä Afrikka sijaitsee. Kerroimme, että Afrikka on iso maanosa, jossa on paljon eri maita, kansoja ja paljon erilaisia ihmisiä. Kuvien avulla kerroimme lapsille millaisissa kaupungeissa ja kylissä afrikkalaiset ihmiset voivat asua. Näytimme kuvia Kairosta, keskellä aavikkoa kohoavasta kaupungista, paalujen päälle rakennetusta kalastajakylästä sekä leiristä. Keskustelimme kuvista lasten kanssa. (LIITE 1, 16.)

Viimeisen kuvan kautta käänsimme keskustelun kuivuuteen. Kerroimme kuinka joissakin Afrikan osissa on niin kuivaa, että ihmiset joutuvat hakemaan vetensä kaivolta jopa monien kilometrien päästä. Tässä yhteydessä juttelimme myös siitä, kuinka kaikki afrikkalaiset lapset eivät pääse käymään koulua, koska lapsien tulee auttaa vanhempiaan kotona. Kerroimme, että erityisesti tytöt joutuvat usein jäämään kotiin auttamaan perheen äitiä vedenkannossa, kotitöissä ja nuorempien sisarien hoidossa. (LIITE 1, 16.)

Kerroimme kuinka tärkeää musiikki on afrikkalaisille. Kaikissa juhlissa, niin iloisissa kuin surullisissakin, musiikki ja tanssiminen ovat tärkeitä. Laitoimme afrikkalaista musiikkia kuulumaan ja houkuttelimme lapsia hieman tanssimaan. Erityisesti toisessa ryhmässä lapset innostuivat tanssimaan omaa heimotanssiaan. (LIITE 1, 16–17.)

Kävimme jaloittelun jälkeen takaisin lattialle istumaan. Kysyimme olivatko lapset huomanneet mitään erikoista meidän kasvoissamme. Olimme maalanneet ennen tuokion alkua itsellemme kasvomaalaukset. Näytimme lapsille kuvan afrikkalaisesta naisesta, jolla oli perinteinen kasvomaalaus. Kerroimme, että eri heimoilla on omanlaiset kasvomaalaukset. Kerroimme, että kuvan naiselle on maalattu pahaa karkottava kuvio. Seuraavaksi maalasimme lapsille omat kasvomaalaukset. (LIITE 1, 17.)

Olimme rakentaneet huoneeseen ennen tuokion alkua vilteistä kaksi pientä majaa. Keskustelimme lasten kanssa kuinka kylissä asuvilla ihmisillä on pienet talot tai majat, joissa isotkin perheet asuvat. Lopuksi lapset kävivät tutustumassa majoihin. Viimeiseksi pohdimme lasten kanssa kuinka tuollaisissa kylissä tehdään ruokaa, kun kodeissa ei ole sähköjä. Tuokion lopuksi lapset saivat Afrikka-aiheiset tarrat passeihinsa. Lapsille ker-

tomiemme asioiden tueksi olimme etsineet kirjoista kuvia, joiden avulla kerroimme lapsille asioita Afrikasta ja afrikkalaisesta elämästä. Lapset kuuntelivat mielenkiinnolla kertomuksiamme, kun meillä oli myös jotain konkreettista näytettävää. He ihmettelivät erilaisuutta verraten siihen millaista heillä on täällä Suomessa. Eroavaisuuksia ja niiden syitä pohdittiin yhdessä.

5.3.3 Matka Suomeen, kolmas toimintatuokio

Aloitimme toimintatuokion arvuuttelemalla tämänkertaista matkakohdettamme, joka oli Suomi. Lapset saivat etsiä Suomen karttapallolta. Vertailimme Suomen kokoa muihin maihin ja kuinka ihmettelimme kuinka pieni maa Suomi on maailmankartalla. Pohdimme lasten kanssa mitä on suomalaisuus tai mistä tunnistaa suomalaisen. Mietimme mitä kotimaa tarkoittaa. Mietimme voiko ihmisellä olla monta kotimaata. Yksi ryhmän lapsista on kotoisin Thaimaasta, joten kerroimme, että hänen kotimaansa voivat olla Thaimaa ja Suomi. Kerroimme, että ihminen voi pitää kotimaanaan sellaistakin maata, jossa hän ei ole syntynyt, mutta jossa on asunut monta vuotta. (LIITE 1, 21).

Tarkastelimme toistemme ulkonäköä. Tarkastelimme näytämmekö kaikki samalta, olemmeko kaikki samankokoisia ja -muotoisia. Mietimme yhdessä minkä maalaisia ihmisiä Suomessa voi asua. Lapset luettelivat eri maita, joita tiesivät. Mietimme myös yhdessä miten erimaalaiset eroavat suomalaisista. Tämän lopuksi korostimme, että vaikka lapset ovat erinäköisiä, -värisiä ja -kokoisia eri puolilla maailmaa, niin silti kaikki lapset tykkäävät tehdä samoja asioita kuin täällä Suomessa kuten leikkiä. (LIITE 1, 21).

Tuokion lopuksi pyysimme lapsia miettimään mikä omassa kotimaassa, joka suurimmalla osalla oli Suomi, on kivaa tai mukavaa omasta mielestä. Tämän jälkeen jaoimme lapsille heidän passinsa ja pyysimme heitä piirtämään siitä kuvan siihen. Lapset saivat piirrellä rauhassa kuviaan ja piirtämisen lopuksi pyysimme kaikkia esittelemään oman piirustuksensa ja kertomaan siitä. Kuvissa näkyivät mm. lasten harrastukset, koti ja luonto.

Viimeisen toimintatuokiomme lopuksi järjestimme lapsille ongintaa, jossa jokainen lapsi sai suomalaisia karkkeja. Karkkien syönnin ohessa kyselimme lapsilta mikä oli mukavinta näissä meidän tuokioissa ja mitä niistä oli jäänyt heille mieleen. Mieleenpainuvimpana lapset kertoivat olleen passien askartelu, kohdemaihin matkustaminen, afrikkalaisten kasvomaalausten tekeminen sekä kun he saivat itse kertoa omista piirroksistaan jotka kuvasivat mikä heille on tärkeää kotimaassaan.

5.3.4 Ajatuksia matkan varrelta

Ammatillisen kehittymisen tueksi toteuttamamme ohjaustilanteet, toimintatuokiot, olivat meille tärkeitä oppimistilanteita. Vaikkakin meillä molemmilla oli kokemusta varhaiskasvatuksen työkentältä jo aiemmin, kuitenkaan ammattitaitoa tässäkään asiassa tuskin koskaan voisi olla liikaa. Monikulttuurisuuskasvatuksen toteuttaminen niin, että siinä huomioidaan kaikki lapset taustastaan riippumatta tasapuolisesti, on asia, jota olemme pyrkineet korostamaan opinnäytetyössämme. Monikulttuurisuuskasvatuksen kehittäminen siinä mielessä on vielä alkutekijöissään, mutta uskomme että yhä useampi varhaiskasvatuksen parissa työskentelevä tulee jatkossa kiinnittämään asiaan enemmän huomiota, ja tekemään mahdollisesti samoja johtopäätöksiä kuin me tämän opinnäytetyön prosessin aikana.

6 MONIKULTTUURISUUSMATERIAALIN JA TOTEUTUKSEN ARVIOINTI

Työelämän tutkimushankkeita arvioivat monet tahot, kuten tutkimuksen tekijät, työelämän toimijat ja tutkimukseen osallistuvat henkilöt. Jokainen taho arvioi tutkimusta eri näkökulmista. Näin ollen tutkimus on koko tutkimuksen ajan arvioinnin kohteena ja tutkimuksen edetessä tutkijat arvioivat tekemiään ratkaisuja. (Vilkka 2005, 152.) Monikulttuurisuuskasvatusmateriaalimme sekä toiminnallisten tuokioiden suunnittelun ja toteutuksen arviointi tapahtui yhteistyössä päiväkodin henkilökunnan kanssa. Toimintatuokioiden suunnitelmien teon yhteydessä arvioimme sen sisältöä ja toimivuutta käytännössä, henkilökunnalla oli mahdollisuus kommentoida suunnitelmiamme ennen kutakin toimintatuokiota. Sovimme henkilökunnan kanssa, että kävisimme suullisen palautekeskustelun kaikista toimintatuokioista viimeisellä kerralla. He olivat pohtineet yhdessä tuokioiden toteutusta ja tehneet niistä muistiinpanoja, jotka kävimme yhdessä läpi, keskustellen molempien osapuolten ajatuksista tuokion toteutuksiin liittyen.

Jo tuokioiden suunnittelu vaiheessa pohdimme materiaalin ja toteutuksen vaikuttavuutta yleisellä tasolla päiväkotien monikulttuurisuuskasvatuksessa. Vaikkakin tuottamamme materiaali on suunnattu niin suomalaisille kuin ulkomaalaisille lapsille, otimme esiteltävien maiden ja kulttuurien valinnassa huomioon myös ne Terkkulan päiväkodin lapset, jotka olivat ulkomaalaistaustaisia. Venäjä ja Thaimaa tulivat näin ollen osaksi monikulttuurisuuskasvatusmateriaaliamme. Ajattelimme, että näihin kulttuureihin tutustuminen toisi lapsille tutuksi ulkomaalaistaustaisten lasten ja heidän vanhempiensa kulttuuria. Näiden maiden käsitteleminen mielestämme auttoi muuta lapsiryhmää ymmärtämään syntyperältään venäläisen ja thaimaalaisen lapsen erilaisia tapoja.

Päiväkodin ja meidän välinen yhteistyö edesauttoi toiminnallisen toteutuksen suunnittelussa. Toimintatuokioiden sisällöstä tiedottaminen ennen toteutusta antoi päiväkodin henkilökunnalle mahdollisuuden kommentoida ja ohjeistaa suunnittelemiemme tuokioiden sisältöä. Näin ollen pystyimme tarvittaessa muokkaamaan suunnitelmien sisältöä. Saimme toteuttaa toimintatuokiot suunnittelemallamme tavalla ilman, että niihin tarvitsi tehdä täydennyksiä ja muutoksia.

Toteutuksen jälkeen huomasimme, että yhteen toimintatuokioon ei pidä sisältää liikaa erilaisia asioita. Ensimmäisen toimintatuokion jälkeen huomasimme, että meillä oli yhdessä tuokioissa liikaa asiaa liian lyhyessä ajassa. Myös henkilökunnalta saamastamme palautteesta kävi ilmi, että ensimmäisessä toimintatuokiossa meillä oli liian kiire. Näiden ajatusten ja palautteen pohjalta jäsensimme seuraavien toimintatuokioiden sisältöä ja ajankäyttöä. Ensimmäisestä toimintatuokiosta opimme, kuinka tärkeä osa oikea ryhmäjako on tuokion onnistumisen kannalta. Olimme henkilökunnan kanssa etukäteen sopineet, että he tekisivät lapsien kesken sopivan ryhmäjaon, koska he tunsivat lapset meitä paremmin. Jostain syystä päiväkodin henkilökunta ei ollut tehnyt ryhmäjakoa ja meidän jaettua ryhmät sattumanvaraisesti, tulivat toiseen ryhmään kaikkein vilkkaimmat lapset, mikä osaltaan toi toiseen ryhmään lisää levottomuutta. Tästä otimme oppia seuraaviin tuomintatuokioihin ja varmistimme, että päiväkodin työntekijät miettivät sopivan ryhmäjaon etukäteen.

Toimintatuokioiden sisällöistä ja toteuttamisesta saimme hyvää palautetta Terkkulan henkilökunnalta. Tuokiot sisälsivät sopivassa suhteessa toimintaa ja niin sanottuja teoriaosuuksia, joissa kerroimme lapsille kyseisestä kohdemaasta, ja lapset saivat ihmetellä ja kysellä, mitä heille tuli mieleen. Ensimmäisestä toimintatuokiosta saimme palautetta siitä, että siinä oli hieman liian hätäinen tunnelma: meillä oli liikaa suunniteltuja asioita ja esimerkiksi venäläistä ja kiinalaista musiikkia kuuntelemiseen olisi lapsille voinut antaa enemmän aikaa. Kiitosta saimme siitä, että olimme huomioineet päiväkodin venäläis- ja thaimaalaistaustaiset lapset valitessamme kohdemaita. Afrikka-aiheisesta tuokiosta saimme vain positiivista palautetta. Tuokion onnistumisen takasi se, että meillä oli näyttää paljon kuvia Afrikasta lapsille, ja niiden avulla lapset kiinnostuivat todella aiheesta, ja heillä oli paljon kysyttävää ja kerrottavaa aiheesta. Suomi-aiheisessa tuokiossa onnistuimme hyvin, ottaen huomioon sen, että siinä käsittelemämme aiheet saattoivat olla ainakin päiväkodin pienemmille lapsille haastavia.

Toimintatuokioiden toteutuksen yhteydessä havainnoimme ryhmän lapsia: kuinka hyvin suunnittelemamme materiaali soveltui päivähoitoikäisille lapsille ja miten kiinnostuneita lapset olivat aiheistamme. Kaiken kaikkiaan lapset osallistuivat innolla pitämiimme tuokioihin. Erityisesti ryhmien vanhimmat lapset kyselivät aiheesta ja vastailivat meidän esittämiin kysymyksiin. Tuokioiden toiminnallisiin osioihin lapset osallistuivat erit-

täin mielellään ja paikallaan oloa ja kuuntelemista vaativissa osioissa lapset jaksoivat pääosin keskittyä ja kuunnella rauhassa.

Koska Terkkulan päiväkodin toiminta päättyi, emme valitettavasti saaneet lopullista henkilökunnan arviointia valmiista monikulttuurisuuskasvatusmateriaalistamme. Koemme kuitenkin, ettei lopullisen arvioinnin puuttuminen Terkkulan päiväkodin henkilökunnalta vaikuttanut materiaalimme sisältöön, sillä materiaali oli tullut henkilökunnalle tutuksi yhteisten tapaamisten, toimintatuokioiden suunnittelun sekä toteutuksen yhteydessä. Annoimme materiaalin luettavaksi kahdelle varhaiskasvatuksen parissa työskentelevälle henkilölle, ja pyysimme heitä antamaan palautetta ja arvioimaan materiaalin käytettävyyttä ja toimivuutta. He kokivat, että aihe on tärkeä ja tietoisuutta siitä tulisi lisätä. Saamamme palaute heiltä oli, että vastaava materiaali olisi tervetullutta myös päiväkoteihin, joissa he työskentelevät. Teksti ja ohjeet olivat selkeitä, ja niiden pohjalta olisi helppo lähteä suunnittelemaan ja pitämään vastaavanlaisia tuokioita. He pohtivat myös sitä, olisiko konkreettisia esimerkkejä lauluista, leikeistä, kirjoista sekä kuvista voinut olla enemmän sekä onko maiden esittelyt suunniteltu lapsilähtöisesti.

Kun suunnittelimme yhteistyötä Terkkulan päiväkodin kanssa, päiväkodin toiminnan jatkuminen oli jo silloin epävarmaa. Pieksämäen kaupunki oli päättänyt lopettaa palvelujen oston Terkkulan päiväkodilta. Lopullinen päätös toiminnan lopettamisesta tuli, kun olimme jo sopineet opinnäytetyömme yhteistyöstä. Pohdimme, miten Päiväkodin sulkeutuminen vaikuttaa meidän opinnäytetyömme toteutumiseen. Pohdimme myös, onko tarkoituksenmukaista kehittää toimintaa sellaisessa päiväkodissa, joka pian lopettaa toimintansa. Tulimme kuitenkin siihen tulokseen, että työmme ei menisi hukkaan eikä olisi turha, vaan se siirtyisi Terkkulan päiväkodin henkilökunnan mukana heidän uusiin työpaikkoihinsa. Näin ajatellen opinnäytetyömme vaikuttavuus olisi laajempi.

7 POHDINTA

Yhteiskunnan muutosnopeus on kasvanut viime vuosikymmeninä kovaa vauhtia. Tämän muutoksen niin tärkeä tekijä, kuin seuraus, on eri kulttuurien kohtaaminen. Yhteisöissä on ollut valtakulttuureita, ja vähemmistönä niin sanottuja alakulttuureja. 60- luvulta lähtien useassa maassa käynnistettiin erilaisia koulutusohjelmia jotka olivat suunnattu vähemmistöryhmien sekä maahanmuuttajien lapsille. Kuten mainittu, useat näistä koulutusohjelmista oli suunnattu maassa vähemmistönä oleville ihmisille, ja usein kulttuurien vuorovaikutusta on ajateltu niin, että vain vähemmistöltä on odotettu valmiutta muuttua (Suomen nuorisoyhteistyö Allianssi Ry. 2000, 44–46.) Näistä ajoista on tultu paljon eteenpäin, mutta vanhat asenteet voivat olla paikoitellen vaikeakin muuttaa. Kun puhutaan monikulttuurisuuskasvatuksesta, voidaan ajatella että jokainen meistä on samalla viivalla, kuulumme sitten valtaväestöön tai vähemmistöön.

Monikulttuurisuuskasvatus on Suomessa vielä verrattain uusi asia, mutta siitä huolimatta sitä pitäisi tuoda enemmän näkyväksi päivähoidon arjessa. Monikulttuurisuuskasvatuksen avulla voimme edistää päivähoito ikäisten lasten kasvamista suvaitsevaisiksi ja ennakkoluulottomiksi toisia kulttuureja ja ihmisiä kohtaan. Halusimme opinnäytetyömme avulla luoda helppokäyttöistä ja toimivaa materiaalia, jolla päivähoidossa voidaan toteuttaa monikulttuurisuuskasvatusta.

7.1 Toiminnan eettisyys ja luotettavuus

Olemme kuvanneet tätä prosessia tarkasti, mitään asioita pois jättämättä. Niin onnistumiset kuin epäonnistumiset on kirjattu rehellisesti. Tiivis yhteistyö Terkkulan päiväkodin henkilökunnan kanssa edesauttoi sitä että tuottamastamme materiaalista tuli toimiva kokonaisuus. Vaikkakin se oli vanha työpaikka meistä toiselle, yhteistyö oli kuitenkin ammatillista ja arviointi oli kriittistä.

Luimme prosessin aikana monipuolisesti kirjallisuutta, tutkimuksia sekä opinnäytetöitä aiheeseemme liittyen. Kirjallisuutta monikulttuurisuuskasvatuksesta ei löytynyt niin paljon kuin olisimme toivoneet. Pyrimme valitsemaan käyttämämme lähteet niiden luo-

tettavuuden perusteella. Lähdemateriaalimme on tuoretta, kaikki ovat 2000-luvulta. Eettisyys työssämme näkyy siten, että muualta otettu tieto on merkitty lähdeviittein, näin ollen se erottuu selkeästi meidän omista ajatuksistamme.

7.2 Johtopäätökset

Pohtiessamme menetelmän sopivuutta ja luotettavuutta voimme todeta, että kehittämispainotteinen produktio sopi erinomaisesti tämänkaltaiseen kehittämistyöhön. Toiminnallisen toteutuksen avulla pääsimme toteuttamaan materiaalimme toimivuutta käytännössä sekä antamaan konkreettisia esimerkkejä päiväkodin työntekijöille. Monikulttuurisuuskasvatusmateriaali ja toiminnallinen toteutus toimivat mielestämme hyvin päiväkodin arjen kehittämisen välineenä, koska oikein ja suunnitelmallisesti toteutettuna ne palvelevat suvaitsevaisuutta edistävästi. Lapset pääsivät näkemään, kokemaan ja pohtimaan kanssamme erilaisuutta käsitteleviä aiheita.

Useasta aiemmin tehdystä tutkimuksista on noussut esiin se, että varhaiskasvatuksen työntekijät useimmiten tulkitsevat monikulttuurisuuskasvatuksen lähinnä vain maahanmuuttajataustaisille tarkoitetuksi. Finska-Viinikaisen ja Sivénin (2007) tekemässä pro gradu- tutkielmasta käy ilmi, että varhaiskasvattajat tulkitsevat monikulttuurisenkasvatuksen maahanmuuttajataustaisten lasten suomen kielen ja kulttuurin opettamiseksi sekä lapsen oman äidinkielen ja kulttuurin tukemiseksi. Kehittämisideana meidän materiaaliimme voisi olla päiväkodin henkilökunnalle pidettävää koulutusta, jossa esiteltäisiin laajemmin mitä monikulttuurisuuskasvatus on, mitkä ovat sen periaatteita ja millä muilla tavoin sitä voidaan tuoda osaksi päiväkodin arkea. Mielestämme monikulttuurisuuskasvatusaiheesta on kirjoitettu ja tutkittu enemmän maahanmuuttajalasten näkökulmasta. Vaikka monikulttuurisuuskasvatus monessa lähteessä määritellään kaikkia lapsia koskevaksi, löysimme kuitenkin hyvin vähän materiaalia juuri siitä, miten monikulttuurisuuskasvatusta suunnataan myös kantasuomalaisille lapsille. Mielestämme monikulttuurisuuskasvatusta pitäisi tutkia ja kehittää lisää kantasuomalaisten lasten näkökulmasta.

Arvioinnin jäädessä Terkkulan päiväkodin henkilökunnan osalta puutteelliseksi, päätimme esitellä materiaaliamme kahdelle varhaiskasvatuksen parissa työskentelevälle

henkilölle, jotta saisimme palautetta materiaalin käytettävyydestä ja toimivuudesta. Palaute oli materiaalin selkeydestä ja käytettävyydestä positiivista, ja että materiaali olisi tervetullut lisä moneen päiväkotiin. Palautteessa nousi esille kysymys, olisiko materiaali voinut sisältää enemmän käytännön esimerkkejä käytettävistä leikeistä, lauluista tms.

Toinen mietittäväksi jäänyt asia oli, onko maiden esittelyt mietitty lapsilähtöisesti. Maiden valintoja ja esittelyjä perustelemme sillä, että ne valikoituivat niin, että ne sijaitsevat eripuolilla maailmaa, koska materiaalin teema on matkalla maailmalla. Konkreettiset kulttuurierot toimivat lapsille mielenkiinnon herättäjinä, ja maihin tutustuttaessa onkin tärkeää, että lapsi pääsee oikeasti näkemään, kokemaan sekä ymmärtämään maihin sekä kulttuureihin liittyvää erilaisuutta ja havainnoimaan myös yhtäläisyyksiä omaan kulttuuriinsa.

Saamamme palautteen perusteella ja omien pohdintojemme tuloksena voimme todeta, että kokoamme monikulttuurisuuskasvatus-materiaalikansio on hyvä ja toimiva työväline useammalle päiväkodille. Erityisesti ne päiväkodit, joissa monikulttuurisuus ei ole päivittäin läsnä ulkomaalaistaustaisten lasten tai työntekijöiden muodossa, hyötyisivät kokoomastamme materiaalista monikulttuurisuuskasvatuksen suunnittelussa ja toteutuksessa. Kehittämällä materiaaliamme saamamme palautteen mukaan saisimme materiaalistamme käytettävämmän, koska se sisältäisi silloin enemmän konkreettisia vinkkejä käytettävistä kirjoista, musiikista ja maailman lauluista ja leikeistä. Emme kuitenkaan aio enää tämän opinnäytetyöprosessin aikana lisätä vinkkejä ja ohjeita materiaaliin. Ajatuksenamme oli, ettei tämä materiaalikansio ole kaiken kattava tiedon lähde, vaan se toimii myös esimerkkinä miten päivähoidossa työskentelevät voivat itse kerätä ja lisätä uutta materiaalia aloittamaamme kansioon.

Opinnäytetyön tekeminen ja toteuttaminen oli kokonaisuudessaan opettava kokemus. Prosessin aikana koimme haasteita, kuten päiväkodin sulkeutuminen ja omien aikataulujen yhteen sovittaminen työn ja koulun lomassa. Mielestämme meillä on aiheeseen perehtyneinä hyvät edellytykset toteuttaa monikulttuurisuuskasvatusta tulevaisuudessa työelämässä. Voimme osaltamme jakaa ja viedä eteenpäin tätä tietoa tuleviin työyhteisöihimme. Toisen meistä valmistuessa myös lastentarhanopettajaksi, hän voi toimia esimerkiksi päiväkodin monikulttuurisuuskasvatuksen vastaavana. Uskomme että tähän aiheeseen perehtyminen on myös etu kansainvälisillä työmarkkinoilla.

LÄHTEET

Aaltonen, Heidi 2012. Avaimia monikulttuurisuuskasvatukseen. Satakunnan ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Viitattu 17.11.2012. http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/45469/aaltonen_heidi.pdf?sequence=1

Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010 A. Sosionomin (Amk) tutkintoon sisältyvät varhaiskasvatuksen ja sosiaalipedagogiikan opinnot Diakonia-ammattikorkeakoulussa.

Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010 B. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.

Eerola-Pennanen, Paula, 2011. Monikulttuurisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Eeva Hujala & Leena Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS- kustannus, 233–245.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2010. Määräykset ja ohjeet 2010:27. Opetushallitus. Viitattu 15.9.2013. http://www.oph.fi/download/131115_Esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2010.pdf

Finska-Viinikainen, Jaana & Sivén, Pirjo 2007. Varhaiskasvattajien kokemuksia ja käsityksiä kulttuurien kohtaamisesta päiväkodissa. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteenlaitos. Viitattu 27.8.2013. https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/18504/URN_NBN_fi_jyu-200802121152.pdf?sequence=1

Halme, Katjamaria & Vataja, Anita, 2011. Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus. Helsinki: Tammi.

Helsingin kaupungin sosiaalivirasto 2009. Homma hanskassa! Päiväkodin monimuotoisuus rikkautena. Viitattu 9.7.2013. http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/6cdb84804a1563bd951ef5b546fc4d01/3_hamma_hanskassa.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=6cdb84804a1563bd951ef5b546fc4d01

Koivunen, Laura & Tuomela, Eveliina 2012. Luonnontieteellisen ja esteettisen orientaation esiintuominen päiväkodin toimintatuokioissa. Diakonia-

ammattikorkeakoulu, Pori. Sosiaalialan koulutusohjelma. Viitattu 24.9.2013. http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/42779/Koivunen_Laura_ja_Tuomela_Eveliina.pdf?sequence=1

Kuusisto, Arniika 2012. Kulttuurinen, kielellinen ja katsomuksellinen monimuotoisuus päiväkodissa: haasteita ja mahdollisuuksia. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Tutkimuksia 2010:3. Viitattu 19.11.2012. http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/577453804a1563d99757f7b546fc4d01/mucca.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=577453804a1563d99757f7b546fc4d01

Laki lasten päivähoidosta 1973. 36/19.1.1973. Finlex – Valtion säädöstietopankki. Ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 12.9.2013. http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036

Paavola, Heini & Talib, Mirja-Tytti 2010. Kulttuurinen moninaisuus päivähoidossa ja koulussa. PS-kustannus: Jyväskylä.

Paavola, Heini 2007. Monikulttuurisuuskasvatus päiväkodin monikulttuurisessa esiopetusryhmässä. Helsingin yliopisto. Käyttäytymistieteellinen tiedekunta. Soveltavan kasvatustieteen laitos. Viitattu 19.11.2012. http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/6108/monikult.pdf?sequence=1

Räty, Minttu 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Kustannusosakeyhtiö Tammi: Helsinki.

Savolainen, Sirpa 2008. Päiväkotikasvatus monikulttuurisessa työskentely-ympäristössä. Kuopion yliopisto. Sosiaalityön ja sosiaalipedagogiikan laitos. Pro gradu-tutkielma. Viitattu 19.11.2012. http://www.kampus.uku.fi/gradut/2008/4013.pdf

Sosiaali- ja terveysministeriö 2002. Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen linjauksista. Viitattu 12.9.2013. http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/varhais2/kasvatus.pdf

Suomen nuorisoyhteistyö Allianssi 2000. Kulttuurienvälinen kasvatus; Ideoita, harjoituksia, leikkejä ja roolipelejä. Suomen nuorisoyhteistyö Allianssi Ry: Helsinki,44-46.

Talib, Mirja-Tytti 2007. Opettajana monikulttuurisessa koulussa. Teoksessa H. Niemi & R. Sarras (toim.) Erilaisuuden valot ja varjot. Eettinen kasvatus koulussa. Otava: Keuruu, 37–51.

Tampereen kaupunki 2012. Vieraskielinen lapsi päivähoidossa. Viitattu 17.11.2012. http://www.tampere.fi/teksti/index/perhejasosiaalipalvelut/paivahoito/hoitomuodot/paivakodit/maahanmuuttajalapsi.html

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2012a. Kasvun kumppanit. Varhaiskasvatus. Viitattu 17.11.2012. http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/palvelut/varhaiskasvatuspalvelut

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2012b. Kasvun kumppanit. Kasvatuskumppanuus. Viitattu 2.12.2012. http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/menetelmat/kasvatuskumppanuus

Tilastokeskus 2012. Suomen väestöstä ulkomaista syntyperää olevia 4,8 prosenttia. Viitattu 2.12.2012. http://www.stat.fi/til/vaerak/2011/01/vaerak_2011_01_2012-11-30_tie_001_fi.html

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Oppaita 56. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Viitattu 15.9.2013. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf?sequence=1

Vilkka, Hanna 2005. Tutki ja kehitä. Kustannusosakeyhtiö Tammi: Helsinki

LIITE 1

Monikulttuurisuuskasvatuksen materiaalikansio

Hei!

Sinulla on nyt käsissäsi päivähoidon monikulttuurisuuskasvatukseen tarkoitettu materiaalikansio. Olemme tehneet ja koonneet tähän kansioon erilaista tietoa, materiaalia, pelejä ja leikkejä eri kulttuureista ja maista, jota voitte hyödyntää monikulttuurisuuskasvatuksen tuomisessa päivähoidon arkeen. Tämä ei kuitenkaan ole kaiken kattava materiaali- ja tietopankki, vaan olemme halunneet tähän koota hyvän alun monikulttuurisuusmateriaalin ja monikulttuurisuuskasvatuksen toteuttamisen ideoista.

Materiaalikansio on toteutettu osana ”Monikulttuurisuuskasvatus päivähoidossa. Materiaalia ja työvälineitä”- opinnäytetyötämme.

Laura Heikkonen

Laura Mikander

Diak Itä Pieksämäki

Sosionomi (AMK)

SISÄLTÖ

1 ALKUSANAT 4
2 ALKUKARTOITUS 5
3 PASSI MATKAAN 7
4 MATKAKOHTEENA VENÄJÄ 9
4.1 Venäläiset juhlapäivät 10
4.2 Venäläinen tapakulttuuri 10
5 MATKAKOHTEENA AASIA 12
5.1 Thaimaa 12
5.2 Kiina 13
5.3 Kiinalainen horoskooppi 14
5.4 Kiinalainen lohikäärme 14
6 MATKAKOHTEENA AFRIKKA 16
6.1 Musiikin ja tanssin huumaa 16
6.2 Kasvomaalaukset 17
6.3 Afrikkalainen kylä 18
7 MATKAKOHTEENA ETELÄ-AMERIKKA 19
7.1 Brasilia 19
7.2 Peru 20
7.3 Inkojen aarre 20
8 MATKAKOHTEENA SUOMI 21
MUISTIINPANOJA 22
LINKKIVINKIT 23
LÄHTEET 23
LIITE1 24

1 ALKUSANAT

Monikulttuurisuus on tullut osaksi suomalaista yhteiskuntaa ja ennusteet kertovat, että tulevaisuudessa ympärillämme oleva monikulttuurisuus tulee vaan kasvamaan. Monikulttuurisuuskasvatusta ei ole tarkoitettu vain niille lapsille, joilla on monikulttuurinen tausta vaan myös valtaväestön lapsille. Näin lapset oppivat toisista kulttuureista ja tavoista sekä saavat tärkeitä taitoja tulevaisuuteen. Monikulttuurisuuskasvatuksen perus-teemat varhaiskasvatusta ohjaaviin asiakirjoihin, joten niiden tulisi näkyä myös päiväkodin arjessa.

Päätavoitteena monikulttuurisuuskasvatuksessa on auttaa lasta saavuttamaan suurempi itseymmärrys sekä tarjota lapsille niin kulttuurisia, etnisiä kuin kielellisiä kokemuksia. On myös hyvä muistaa, ettei monikulttuurisuuskasvatuksen tavoitteena ole vain tarjota lapsille eksotiikkaa eri kulttuureihin ja maihin tutustumisen muodossa. Erityisesti yhdenvertaisuuden ja suvaitsevaisuuden teemoja olisi hyvä käsitellä lasten kanssa jopa päivittäin. Monikulttuurisuuskasvatuksen avulla voidaan käsitellä erilaisuutta.

Erityisesti meillä on ollut ajatuksena materiaalia suunnitellessa se miten monikulttuurisuuskasvatusta päivähoidossa voidaan tuoda osaksi suomalaisten alle kouluikäisten lasten arkea. Kehotamme teitä varhaiskasvatuksen ammattilaisia rohkeasti tarttumaan tähän aiheeseen. Monikulttuurisuuskasvatuksen sisältöä voi vapaasti muokata sellaiseksi kuin päiväkodissanne tahdotte. Suosittelemme, että ottaisitte erityisesti käsittelyyn teidän päiväkodin mahdollisten maahanmuuttaja- ja monikulttuuristaustaisten lasten kulttuureja. Näin lapset pääsevät tutustumaan maihin ja kulttuureihin, joista lapset tulevat.

2 ALKUKARTOITUS

Ennen kuin aloitatte monikulttuurisuuskasvatuksen toteuttamisen, olisi hyvä alkuun pohtia muutamia asioita liittyen monikulttuurisuuskasvatukseen teidän päivähoitopaikassanne. Nämä kysymykset auttavat teitä pohtimaan miten monikulttuurisuus- ja monikulttuurisuuskasvatusaiheita teillä on aiemmin käsitelty. (Lähde: Halme & Vataja, 2011.)

Mitä on monikulttuurisuuskasvatus päiväkodissanne?

_____

_____

_____

_____

Kenelle monikulttuurisuuskasvatus on teillä suunnattu ja miksi?

_____

_____

_____

_____

Miten monikulttuurisuuskasvatusta teillä toteutetaan?

_____

_____

_____

_____

Huomioidaanko päiväkodissanne eri maiden juhlia ja miten?

_____

_____

_____

_____

Miten eri lasten kulttuuritaustat huomioidaan päiväkodin toimintojen sisältöjen, menetelmien ja välineiden valinnassa?

Miten lapset, vanhemmat ja mahdolliset maahanmuuttajataustaiset työntekijät otetaan mukaan monikulttuurisuuskasvatuksen suunnitteluun ja toteuttamiseen?

MUISTIINPANOJA

3 PASSI MATKAAN!

Ennen kuin lähdette toteuttamaan tätä monikulttuurisuuskasvatusmateriaaliamme, voitte askarrella lasten kanssa jokaiselle oman passin tai voitte tehdä ne myös etukäteen itse. Passin tekemiseen tarvitsette kartonkia passin kansiksi ja paperia passin sisäsivuiksi. Passin värin voitte itse valita sen mukaan, minkälaista materiaalia teillä on käytössä. Jos lapsia on useampi ryhmä, niin voitte halutessanne tehdä jokaisella ryhmälle eriväriset passit.

Leikkaa kartongista 18 cm x 26 cm kokoinen pala, jonka kahtia taittamalla saa passin kannet. Seuraavaksi leikkaa paperista 17 cm x 25 cm kokoisia paloja. Laita näitä papereita passin kansien sisään sivuiksi vähintään kaksi kappaletta. Sivut on helpoin kiinnittää passin kansiin nitomalla. Tämän kokoisen passin sivut riittävät näiden meidän seitsemän maan leimaukseen, mutta jos haluatte näiden maiden lisäksi tutustua myös muihin, niin silloin voi passin sivuja olla enemmän.

Passin etukanteen kirjoitetaan sana PASSI. Esimerkiksi passin askartelun yhteydessä voi jokainen lapsi leimata oman sormenjälkensä passin etukanteen. Etukanteen on myös hyvä kirjoittaa lapsen nimi, jotta passit eivät vaihdu. Passin ensimmäiselle sivulle voidaan esimerkiksi liimata lapsen kerhokuva tai jos sellaisia ei ole, niin lapset voivat piirtää oman kuvansa. Passien askartelun yhteydessä on myös hyvä kertoa lapsille mitä passilla tehdään. Lapsilta voi myös kysyä kuinka monella on jo oma oikea passi. Lisäksi lapsille voi kertoa sormenjäljestä, että se on jokaisella ihmisellä erilainen eikä kenelläkään muulla ole samanlaista sormenjälkeä.

Tämän passin tarkoituksena on, että jokaisen tuokion jälkeen lapset saisivat passin sivulle jonkin leiman, tarran tai kuvan, joka mieluiten liittyisi kyseiseen maahan, johon on tutustuttu. Jokaiselle maalle on varattu oma sivu, johon kuva tai leima tulee. Passin käyttöä ja sen sisältöä voi muokata haluamakseen. Esimerkiksi aina lähdettäessä tutustumaan johonkin maahan tai kulttuuriin, niin voidaan suorittaa passin tarkastus. Ja jos ryhmänne lapset ovat innokkaita piirtämään, niin jokaisen tutustumiskerran jälkeen, lapset voivat itse piirtää maahan liittyvän kuvan.

Tässä esimerkki passista!

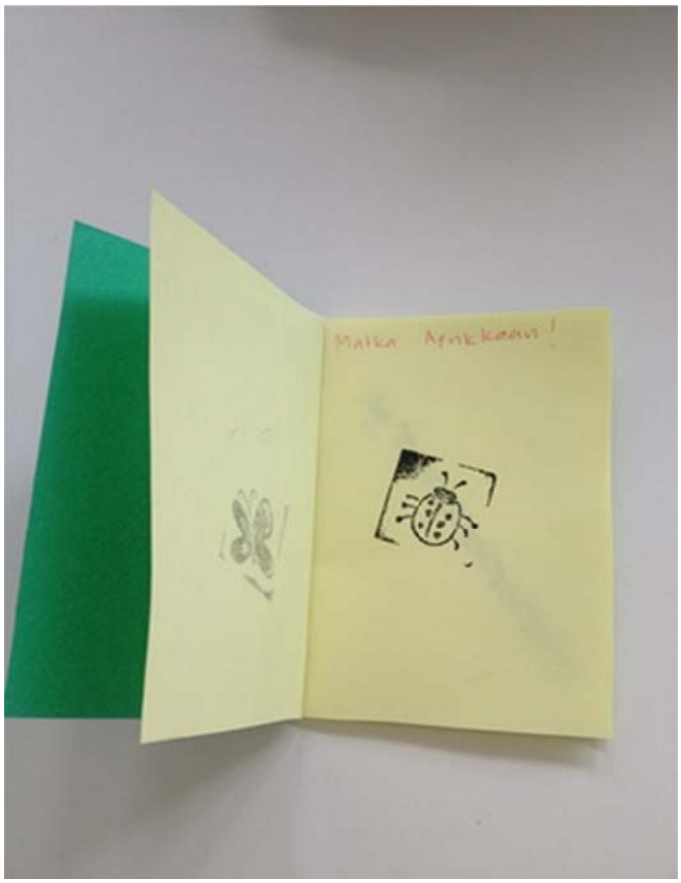

4 MATKAKOHTEENA VENÄJÄ

Venäjä on pinta-alaltaan maailman suurin valtio. Se on yli 50 kertaa suurempi kuin Suomi. Venäjällä asuu yli 143 miljoonaa ihmistä (vertaa Suomen väkilukuun, hieman yli 5 miljoonaa). Pelkästään Venäjän pääkaupungissa Moskovassa asuu kaksi kertaa ihmisiä kuin Suomessa kokonaan! Silti, suhteutettuna maan pinta-alaan, Venäjällä asuu vähän ihmisiä. Tämän lisäksi ihmiset ovat asettautuneet asumaan eri puolille Venäjää hyvin epätasaisesti, sillä suurin osa venäläisestä asuu Euroopan puolella. Venäjän Aasian puolella asuu venäläisten lisäksi paljon muita kansalaisuuksia, joilla on omat kielensä, tapansa ja kulttuurinsa. (Suomi-Venäjä-seura 1999 & Vihavainen 2006.)

Venäjä on siis Suomen naapurimaa. Venäjän raja ylettää aina Tyynelle Valtamerelle aivan lähelle Alaskaa. Venäjästä kuuluu pieni kaistale Euroopaan ja suurin osa Venäjän pinta-alasta kuuluu Aasiaan. Euroopan ja Aasian toisistaan erottaa Uralin vuoristo. Koska Venäjä on pinta-alaltaan niin valtava maa, asuu siellä paljon erilaisia ihmisiä. Maan virallinen kieli on venäjä, mutta siellä puhutaan useita kymmeniä muita kieliä. Venäjällä asuu mm. toista kymmentä suomalais-ugrilaista kansaa, jotka ovat meidän suomalaisten kielisukulaisia. Meillä Suomessa asuu paljon venäläistaustaisia ihmisiä. Suomessa asuu jo lähes 50 000 venäjänkielistä. Venäläiset ovat kautta aikojen olleet Suomen suurin maahanmuuttajaryhmä. (Suomi-Venäjä-seura 1999 & Vihavainen 2006.)

Aloittakaa lasten kanssa tutkimalla maailman karttaa tai karttapalloa. Lapsilta voi kysyä tietääkö kukaan missä Venäjä sijaitsee ja pyytää lapsia etsimään Venäjää kartalta. Karttaa tutkiessa voi lapsille näyttää missä Venäjän rajat kulkevat ja minne asti ne ylettävät. Kirjastosta lainatuista kirjoista voi katsella kuvia erilaisista venäläisistä ihmisistä, erilaisista kaupungeista ja luonnosta.

Koska meillä Suomessa asuu paljon venäläistaustaisia ihmisiä, niin on hyvinkin todennäköistä, että päiväkotiryhmissä on venäläistaustaisia lapsia. Voimmekin lasten kanssa opetella venäläisiä tervehdyksiä.

Privét! Hei!/Terve!/Moi!

Zdrástvui! Päivää!

Dasvidánija! Näkemiin!

Spasíba! Kiitos!

4.1 Venäläiset juhlapäivät

Uutta vuotta vietetään Venäjällä samaan aikaan ja hyvin pitkälti samalla lailla kuin muuallakin maailmalla. Uutena vuotena Pakkasukko ja Lumihiutaletyttö tuovat lapsille lahjoja ja makeisia. Niinpä uutena vuotena koristellaan kuusi ja odotetaan Pakkasukon tuomia lahjoja, niin kuin meille Suomessa odotetaan Joulupukkia. Uutta vuotta kokoonnutaan viettämään yhdessä perheen ja ystävien kanssa. Joulua vietetään tammikuun 7.päivänä. Joulu on ennen kaikkea uskonnollinen juhla, jota juhlitaan lähinnä uuden vuoden jatkona. (Suomi-Venäjä-seura 1999 & Vihavainen 2006.)

Erityisesti joulun ja uuden vuoden aikaan voi lasten kanssa tutustua venäläiseen pakkasukkoon. Lapsille voi kertoa, että Venäjällä vietetään joulua vasta tammikuussa. Kun meillä Suomessa odotetaan Joulupukin tuovan lahjoja jouluaattona, niin Venäjällä taas lapset ja aikuiset odottavat Pakkasukkoa uutena vuotena.

4.2 Venäläinen tapakulttuuri

Jos joskus pääset tutustumaan venäläisiin ihmisiin, niin pääset huomaamaan kuinka ystävällisiä ja vieraanvaraisia he ovat. Kun venäläisille tulee vieraita käymään, he pistävät parastaan tarjoamalla yllin kyllin ruokaa ja juomaa. Ulkopuolisille, esimerkiksi Venäjälle matkustava turisti ei välttämättä pääse kokemaan tätä venäläisten ystävällisyyttä ja vieraanvaraisuutta, sillä Venäjällä ei ole tapana olla yltiö ystävällinen tuntemattomille ihmisil-

le. Mutta venäläisillä on erittäin tiiviit ja lämpimät suhteet koko sukuun tätejä ja setiä myöten sekä ystäväpiiriin. (Suomi-Venäjä-seura 1999 & Vihavainen 2006.)

5 MATKAKOHTEENA AASIA

Aasia on maailman suurin maanosa, niin väestöltään ja pinta-alaltaan. Aasiassa asuu vähän alle 4 miljardia ihmistä, joka on noin 60 % maapallon väestöstä. Aasian maita ovat mm. Japani, Kiina, Indonesia, Thaimaa, Malesia ja monet muut. Maantieteellisesti suurimmalta osaltaan myös Venäjä kuuluu Aasiaan. Aasia on vuoristoinen maanosa. Aasiassa sijaitsee maailman korkein vuoristo Himalaja, jonka korkein huippu Mount Everest kohoaa yli 8’800 metrin korkeuteen.

Kun lähdetään tutustumaan Aasiaan, on hyvä miettiä mihin maihin haluatte lasten kanssa tutustua. Tapakulttuurit ovat Aasian maissa hyvinkin erilaisia, joten yhtä tuokiota varten on hyvä tutustua 1-2 maahan kerrallaan.

5.1 Thaimaa

Thaimaa on yksi Aasian suosituimmista matkakohteista. Thaimaan luonto on monipuolinen: sieltä löytyy sademetsää, vuoristoa, tasankoja, kosteikkoja ja merta. Ilmasto on trooppinen, ja 40 asteen lämpötila on siellä ihan tavallista. Tiikerit, leopardit, norsut ja delfiinit ovat pieni osa niistä eläimistä, mitä Thaimaasta löytyy. (Ripatti-Cantell, Cantell & Karvonen 1998.)

Lasten kanssa voi yhdessä miettiä ja arvailla mitä eläimiä Thaimaassa asustaa. Tähän voi yhdistää leikkejä ja lauluja, ja erilaisia eläimiin liittyviä pelejä. Yhdessä voimme miettiä millaista sää on maapallon toisella laidalla, esim. sataako siellä lunta, voiko sinne tulla talvi, onko siellä vuodenaikoja tms. Nykyään moni perhe lomailee Thaimaassa, joten lapsi ryhmästä voikin kysyä onko joku käynyt siellä ja antaa hänen kertoa muille lapsille matka tarinoitaan kyseisestä maasta.

Ruoka ja ruokailu ovat tärkeässä osassa thaimaalaisessa kulttuurissa. Riisi ja chili ovat erottamaton osa thaikulttuuria. Thaimaassa tervehditään kättelyn sijasta wai-tervehdyksellä. Siinä avokämmenet liitetään vastakkain ja käsien sijainti kertoo, mikä on tervehtijän ja tervehdittävän sosiaalisen aseman tai ikäero. Mitä ylempiarvoisempi tervehdittävä on, sitä lähemmäksi leukaa kädet asetetaan. (Ripatti-Cantell, Cantell & Karvonen 1998.)

Lasten kanssa voi leikkiä vaikka että mennään thaimaalaiseen ravintolaan syömään. Taustalle voi soida thaimaalainen musiikki, ja lapset saavat tervehtiä toisiaan thaimaalaiseen tapaan joka heille voidaan näyttää ja opet-

taa. Voidaan pohtia yhdessä miksi siellä syödään erilaista ruokaa kuin Suomessa, ja miettiä millaista ruokaa Thaimaassa kasvatetaan.

5.2 Kiina

Kiina on väkiluvultaan maailman suurin maa. Siellä asuu n.1.3 miljardia ihmistä, joka tarkoittaa noin viidesosaa koko maailman väestöstä. (Bailey, Knapp, Neville-Hadley, Roberts & Steinhardt 2007.)

Lapsille tämän voi näyttää konkreettisesti näyttämällä karttapallolta missä Kiina sijaitsee ja minkä kokoinen se on. Tämän jälkeen maailman ihmisiä kuvaamaan voi käyttää esim. helmiä, jotka jaetaan viiteen osaan. Sitten kerromme että yksi niistä viidestä osasta asuu Kiinassa, ja muut sijoittuvat muualle maapallolle.

Kiinassa sijaitsee Mount Everest, mikä on maailman korkein kohta. Kiinan muuri on ehkä Kiinan tunnetuin nähtävyys. Se on yli 20tuhatta kilometriä pitkä. Kiinan luonto on monipuolinen ja siellä asustaakin monenlaisia eläimiä, joista kuuluisin on varmaan panda. Eläimiä joita myös voi nähdä Kiinassa, ovat erilaiset apina lajit, leopardi, villisika, karhu, delfiini, tiikeri ja alligaattori. (Bailey ym. 2007.)

Kiinan luontoon ja eläinkuntaan tutustuessa voidaan lasten kanssa yhdessä miettiä mitä samoja kasveja ja eläimiä löytyy myös Suomesta.

Kiinalaiset pitävät terveyttä ja fyysistä kuntoa tärkeänä. Osana kiinalaista kulttuuria ovat ns. aamuharjoitukset joihin osallistuvat myös lapset. Aamuharjoituksen jokainen asento vaikuttaa tiettyyn ruumiinosaan ja kasvattaa samalla koko kehon voimaa ja notkeutta. Aamuharjoituksia tehdään usein ulkona, kuten esim. puistoissa. Piristävä liikuntaharjoitus sopii kaikille, ikään ja kuntoon katsomatta. (Bailey ym. 2007.)

Lasten kanssa voi toteuttaa pienen jumppahetken jossa he tekevät samanlaisia asentoja kuin heille näytetään, asennot voivat olla hauskoja ja notkeutta vaativia.

Kiinalainen ruokakulttuuri eroaa muista niin, että ruokailuvälineinä voidaan käyttää syömäpuikkoja. Yleinen ruoka siellä on riisi, mitä käytetään todella paljon. Myös kala ja nuudelit ovat iso osa kiinalaista keittiötä. (Bailey ym. 2007.)

Jos mahdollista, lasten kanssa voi kokeilla syömäpuikkojen käyttöä. He voivat yrittää tarttua puikoilla johonkin ruokaa muistuttavaan esineeseen.

Kiinalainen perinteinen tervehdys on nimeltään kowtow, siinä taitetaan kädet ja kumarretaan. Sen voi tehdä tapaamisen aluksi ja lopuksi. Lapsille tämä on helppo oppia, ja tuokion aluksi/päätteeksi he voivatkin tervehtiä näin toisiaan. (Bailey ym. 2007.)

5.3 Kiinalainen horoskooppi

Kiinalaisessa horoskoopissa käytetään 12 eläintä. Se on kansanomainen selitysmalli, joka käyttää eläinten ominaisuuksia ihmisten luonnehtimiseen. Eläimiä ovat rotta, härkä, tiikeri, jänis, lohikäärme, käärme, hevonen, vuohi, apina, kukko, koira ja sika. Jokaisella eläimellä on oma vuosiluku ja oma tarkoitus. (Bailey ym. 2007.)

Jokainen lapsista voi kertoa oman ikänsä ja voidaan sen mukaan katsoa mikä he olisivat kiinalaiselta horoskoopiltaan. Heille voi kertoa muutaman piirteen mitä tästä kyseisestä eläimestä on sanottu. Alla lueteltu eläimet, vuosiluvut sekä muutama niitä kuvaava piirre.

Käärme 2001 Älykäs, syvällinen ja herkkä
Hevonen 2002 Energinen ja iloinen
Vuohi 2003 Taiteellinen ja vakaa
Apina 2004 Vilkas, eläväinen ja naurattaja
Kukko 2005 Uneksija ja seikkailija
Koira 2006 Uskollinen, varovainen ja maailmanparantaja
Sika 2007 Herttainen, ymmärtäväinen ja rakastettava
Rotta 2008 Tyylikkäitä, fiksuja ja aktiivisia
Härkä 2009 Sisukas ja selviytyjä
Tiikeri 2010 Rohkea, rehellinen ja viihdyttäjä
Jänis 2011 Sosiaalinen, ystävällinen ja hyvätapainen
Lohikäärme 2012 Itsevarma, energinen ja lahjakas

5.4 Kiinalainen lohikäärme

Meillä länsimaissa lohikäärme yleensä esiintyy pahana ja inhottavana. Kiinassa lohikäärmeellä on täysin päinvastainen symbolinen asema, sillä idässä se edustaa kaikkea hyvää. Kiinassa lohikäärme tuo onnea ja menestystä. Lohikäärmeessä yhdistyvät mm. äly, voima ja rohkeus. (Bailey ym. 2007.)

Lohikäärme-teemaan sopii lasten kanssa leikittäväksi ”Lohikäärmeen häntä”-leikki. Leikkijät menevät jonoon ja tarttuvat edellä olevaa vyötäröstä molemmin käsin. Jonon viimeisenä oleva on lohikäärmeen häntä, ja hänen takataskustaan tai vyötäröltään roikkuu huivi tms. Jonon ensimmäisenä oleva on lohikäärmeen pää ja yrittää saada hännän itselleen. Jonon tulee pysyä koko ajan koossa. Kun ensimmäisenä oleva saa hännän napatuksi, pääsee hän pyrstöksi. Jonossa toisena oleva alkaa tavoitella häntää seuraavaksi. Ja näin voidaan vaihtaa kiinniottajaa niin kauan, että kaikki leikkijät ovat päässeet kokeilemaan hännän kiinniottamista. Ja mitä useampi leikkijä, sen hauskempi peli!

Lohikäärme-aiheinen värityskuva liitteenä sivulla 21.

Aiheeseen liittyviä pelejä ja leikkejä löytyy materiaalikansion lopussa olevista linkkivinkeistä.

6 MATKAKOHTEENA AFRIKKA

Afrikka on maailman toiseksi suurin maanosa. Afrikassa on yhteensä 53 eri maata ja noin 1500 erilaista heimoa. Kulttuurien ja kielien kirjo on siis valtava. Sanotaan, että Afrikalla on monet kasvot. Tiedotusvälineistä olemme saaneet tietoa Afrikkaa vaivaavista hädistä; kuivuudesta, sairauksista, köyhyydestä, nälänhädästä ja sisällissodista. Afrikka on myös paljon muutakin. Siellä on paljon luonnonrikkauksia, kauniita maisemia, nykyaikaisia suurkaupunkeja sekä avoimia ja ystävällisiä ihmisiä. (Karvonen 1998.)

Tutkikaa yhdessä lasten kanssa karttapallosta missä Afrikan manner sijaitsee. Vertailkaa lasten kanssa kuinka suuri maanosa se on. Pohtikaa yhdessä lasten kanssa minkälaista elämä Afrikassa on ja kyselkää lapsilta, mitä he jo tietävät Afrikasta. Voitte katsoa kuvia eri puolilta Afrikkaa ja näyttää kuinka erilaisissa kaupungeissa ja kylissä Afrikassa asutaan. Lapsille on hyvä kertoa, että vaikka osa afrikkalaisista asuu alkeellisissa oloissa, on siellä myös nykyaikaisia suurkaupunkeja. Monipuolisia kuvia afrikkalaisesta elämästä löytyy esim. kirjasta Afrikka- Muuttuva manner.

Yhä useampi afrikkalainen lapsi aloittaa koulunkäynnin, mutta ei pysty käymään koulujaan loppuun. Perheillä ei välttämättä ole varaa maksaa kaikkien lapsiensa koulunkäyntiä. Useat lapset joutuvat tekemään töitä, jotta perheellä olisi tarpeeksi rahaa elämiseen. Erityisesti tytöt joutuvat jäämään kotiin tekemään kotitöitä tai hoitamaan pienempiä sisaruksia. (Karvonen 1998.)

Lapset voivat harjoitella kuljettamaan esimerkiksi pientä kirjaa pään päällä. Näin lapset voivat kokeilla miltä kantaminen tuntuu ja lisäksi se on hyvää tasapainoharjoittelua!

6.1 Musiikin ja tanssin huumaa

Afrikkalaisille musiikki ja tanssi ovat tärkeitä asioita, jotka kuuluvat elämän kaikkiin juhliin. Iloinen ja rytmikäs musiikki ja tanssi ovat tärkeässä osassa niin häissä kuin hautajaisissa. Afrikassa tuntuu olevan sellainen periaate, ettei musiikkia voi harrastaa paikoillaan, vaan aina on lähdettävä liikkeelle tanssimaan musiikin rytmiin. Afrikkalaisessa musiikissa keskeinen soitin ryhmä on rummut, joita on lukemattomia erilaisia. (Karvonen 1998.)

Voitte tutustua lasten kanssa afrikkalaiseen musiikkiin ja tanssiin kuuntelemalla afrikkalaista musiikkia. Kirjastoista löytyy yleensä hyvä valikoima afrikkalaista musiikkia menevästä musiikista rauhallisiin tuutulauluihin. Voitte houkutella lapset tanssimaan ja taputtamaan musiikin tahtiin. Lapset voivat pukea päälleen juhlavaatteita pukeutumalla esimerkiksi erilaisiin koruihin ja huiveihin sekä tehdä kasvoilleen kasvomaalauksia. Rauhallisempaa musiikkia voi soittaa, vaikka nukkarimusiikkina.

6.2 Kasvomaalaukset

Afrikassa on pitkät perinteet kasvo- ja vartalomaalaukselle. Vartalomaalaukset ovat yksi vanhimmista taiteenmuodoista Afrikassa. Kasvo- ja vartalomaalauksia on tehty juhlinnan, suojelun ja surun vuoksi. Maalauksissa käytetyillä väreillä on omat merkityksensä esimerkiksi punainen väri on merkinnyt elinvoimaa. Eri elämän tilanteisiin liittyvät eri värit, kuten esimerkiksi avioliittoa on juhlistettu tietyin värein. (BodyArt i.a.)

Ennen kasvomaalausten tekoa, voitte katsella yhdessä lasten kanssa kuvia aidoista afrikkalaisista kasvomaalauksista. Kuvien lähteenä voi hyödyntää niin internetiä kuin afrikkalaista kirjallisuutta. Kuvamateriaalina voi käyttää esimerkiksi ”Afrikka- muuttuva manner”- kirjaa sivuilta 74–75 ja 102.
Kasvomaalauksien tekemistä varten tarvitsette erivärisiä kasvovärejä.

6.3 Afrikkalainen kylä

Afrikkaan tutustumisen voi järjestää myös kiva järjestää niin, että päiväkodin johonkin tilaan voitaisiin rakentaa afrikkalainen kylä. Ajatuksena olisi, että ohjatun toiminnan lisäksi, lapset pääsisivät leikkimään ja kokeilemaan elämää afrikkalaisessa kylässä. Afrikkalaisten kodeiksi voi rakentaa yksinkertaisilla tarvikkeilla majoja ja telttoja esimerkiksi vilteistä. Kylässä olisi yksi yhteinen keittiö tai nuotiopaikka. Syrjäisimpään nurkkaan kylästä voi merkitä kaivon paikan tai sen voi myös sijoittaa eri tilaan kuin missä kylä sijaitsee. Näin veden hakuun kaivolta on pidempi matka. Lapset voivat pukeutua erivärisiin huiveihin ja pukea niitä pään ja kasvojen suojaksi hiekalta ja tuulelta. Tytöt voivat kokeilla nukkejen kietomista selkä- tai rintapuolelle kantoliinalla. Tässä vain lasten mielikuvitus on rajana! Tähän voi yhdistää afrikkalaista musiikkia ja kasvomaalauksia.

Lapsille voi näyttää kuvia afrikkalaiseen kulttuuriin liittyvistä esineistä ja asioista.

7 MATKAKOHTEENA ETELÄ-AMERIKKA

Etelä-Amerikka on neljänneksi suurin maanosa. Etelä-Amerikassa sijaitsevat seuraavat maat: Argentiina, Bolivia, Brasilia, Chile, Ecuador, Kolumbia, Paraguay, Peru, Uruguay, Venezuela ja hieman tuntemattomat Guayana sekä Suriname. Brasilia on maanosan suurin maa niin pinta-alaltaan kuin väestömäärältään.

Tutkikaa yhdessä lasten kanssa missä Etelä-Amerikka sijaitsee kartalla. Voitte myös tutkia missä yllämainitut maat sijaitsevat.

7.1 Brasilia

Brasilia on siis Etelä-Amerikan suurin valtio, ja se on viidenneksi suurin valtio maailmassa. Se on pinta-alaltaan noin 40 kertaa suurempi kuin Suomi ja siellä asuu n.205 miljoonaa ihmistä. Brasilian maisemat vaihtelevat suuresti eri puolilla maata. Pohjoisessa on sademetsää, kun taas etelässä matalia vuoristoja ja laaksoja. (Suomi-Brasilia-seura 2008.)

Maailman suurin joki, Amazon, virtaa Andien vuoristolta Brasilian kautta Atlantin valtamereen. Maailman suurimman joen lisäksi Brasiliassa sijaitsee maailman suurin sademetsä, Amazon. Brasilian lisäksi se ulottuu Venezuelaan, Kolumbiaan, Peruun, Ecuadoriin ja Boliviaan. Brasilian virallinen ja puhutuin kieli on portugali. Maassa puhutaan myös intiaanikansojen kieliä. (Suomi-Brasilia-seura 2008.)

Rio de Janeiron sambakarnevaalit ovat maailman tunnetuin ja suurin juhla. Karnevaalit ovat iloinen tapahtuma, joka kestää viisi päivää ja ne järjestetään ennen pääsiäistä. Tuhannet ja tuhannet ihmiset tulevat katsomaan sambakarnevaalia Rio de Janeiron kaduille, jotka täyttyvät musiikista ja tanssista. Sambakarnevaaleissa ihmiset laulavat, tanssivat, juhlivat ja pitävät hauskaa. Jokainen sambakoulu suunnittelee sambakarnevaalien kulkueisiin oman esityksensä ja samalla koulut kilpailevat tanssipalkinnosta. Sambakarnevaaleille tyypillistä ovat mielikuvitukselliset, värikkäät ja erikoiset asut, joihin kuuluu paljon kimallusta ja koristeita. Karnevaalit ovat erittäin tärkeä tapahtuma brasilialaisille, sillä se edustaa brasilialaista kulttuuria. (Rio Carnival i.a.; Suomi-Brasilia-seura 2008.)

Lasten kanssa voitte tutustua brasilialaiseen samba-musiikkiin ja pitää omat sambakarnevaalit. Voitte askarrella lasten kanssa sambahelistimet. Niiden tekemiseen tarvitsette tyhjiä talouspaperirullia, kuivia herneitä, kar-

tonkia, sakset ja ilmastointiteippiä sekä paljon erivärisiä kyniä, tusseja tai liituja. Jokainen lapsi saa koristella talouspaperirullansa oman mielikuvituksen mukaan. Rullan voi päällystää kokonaan tai osittain erivärisillä papereilla tai kartongilla ja piirtää siihen erilaisia kuvioita. Leikkaa kartongista rullan päihin sopivat ympyränmuotoiset palat, jotka teipataan rullan päihin kiinni ilmastointiteipillä. Täytä rulla noin yksi neljäsosa herneillä ja teippaa kartonkiympyrä myös rullan toiseen päähän kiinni.
(Kotka 2007)

7.2 Peru

Perussa asuvista 80 miljoonasta ihmisistä lähes puolet on intiaaneja. Perussa sijaitsee Andien vuoristo joka kulkee melkein koko maan halki. Maanjäristykset Perussa ovat yleisiä, ja siellä on myös toimivia tulivuoria. Perun kuuluisimpia nähtävyyksiä on Machu Pitcchu, joka on inkakaupungin raunio. Inkat olivat intiaanikansaa, joka loi Andien vuoristoon suuren valtakunnan. He viljelivät maissia, perunaa ja muita viljelykasveja, ja pitivät laamaa ja alpakkaa karjana ja kulkuvälineinä. (Armstrong, Bao, Benson, Brash, Green, Kohn, Kohnstamm, McCarthy, Palmerlee, St.Louis & Vidgen 2007.)

Perua käsittelevät kirjat ja varsinkin kuvat toimivat hyvänä apuvälineenä maan ja sen luonnon ja historian esittelyyn. Lapsia varmasti kiinnostavat intiaanit ja sitä kautta heille voi kertoa Perun historiasta ja inkoista. Hyvä tapa tähän on leikki.

7.3 Inkojen aarre

Lapset pukeutuvat inkojen tyyliin ja heille kerrotaan inkojen kadonneesta aarteesta.
Leikin alkuun voi kertoa jonkin tarinan liittyen inkoihin ja heidän aarteitaan etsimään tulleista espanjalaisista sotilaista. Leikimme että huone, tai tietty osa päiväkodista on vuoristoa jonne aarre on kätketty. Osa lapsista saa käydä piilottamassa ohjaajan kanssa aarteen, ja lopulle ryhmälle aarteen piilopaikasta piirretään kartta jonka avulla he pääsevät aarretta etsimään. Leikkiä voi soveltaa ryhmälle ja paikkaan sopivaksi monin eri tavoin.

8 MATKAKOHTEENA SUOMI

Yhtenä tärkeänä osana monikulttuurisuuskasvatusta on myös oman kulttuurinsa tunteminen. Lapset pääsevät tutustumaan suomalaiseen kulttuuriin päivittäin päiväkodin arjessa. Arjessa tulevat esille esimerkiksi suomalainen ruoka, tavat, juhlat, kieli, musiikki ja kirjallisuus.

Lapsille on hyvä kertoa, että Suomessa asuu paljon myös muunmaalaisia. Tässä yhteydessä lasten kanssa voi pohtia mitä sana ”kotimaa” tarkoittaa. Voitte miettiä voiko kotimaa olla vain sellainen paikka, jossa ihminen on syntynyt. Voiko ihmisellä olla monta kotimaata? Kotimaanaan voi pitää maata, jossa on syntynyt ja myös maata, jossa on asunut. Lapsilta voi kysellä onko heillä ulkomaalaisia ystäviä tai tuttuja, tai asuuko jollain ulkomailla sukulaisia.

Jutelkaa lasten kanssa mistä he pitävät kotimaassaan Suomessa, mikä on kivaa ja tärkeää lapsien omasta mielestä. Tämän jälkeen voitte pyytää lapsia piirtämään tai kirjoittamaan passiinsa, jotain mistä pitää Suomessa. Piirtämisen jälkeen voitte yhdessä tutkia toisten piirustuksia ja pyytää jokaista lasta kertomaan mitä piirsivät.

Voitte käsitellä ihmisten erilaisuuden ja toisaalta samanlaisuuden teemoja aiheeseen liittyvän leikin kautta. Valitkaa leikkiä varten tila, jossa lapset mahtuvat liikkumaan. Esimerkiksi liikuntasali, jossa on puolapuut ja penkkejä on hyvä, mutta ei välttämätön tämän leikin kannalta. Aikuinen luettelee erilaisia ominaisuuksia ja toimintoja, joiden mukaan lasten on toimittava. Esimerkiksi näin: ”Kaikki joilla on siniset silmät, kiivetkää puolapuille.” ”Kaikki joilla on lyhyet hiukset heiluttakaa käsiä.” ”Kaikki joilla on kaksi korvaa, hyppikää yhdellä jalalla.” ”Kaikki joilla on sisko, pyörikää ympyrää.” jne. Leikkiä voi myös varioida niin, että jokainen lapsi vuorollaan voi keksiä jonkin ominaisuuden ja toiminnon.
Leikin jälkeen on hyvä keskustella lasten kanssa, kuinka jokaisessa ihmisessä on samoja piirteitä ja ominaisuuksia kuin muilla, mutta silti jokainen ihminen on omanlaisensa. Voitte myös yhdessä lasten kanssa vertailla toisianne; Onko kaikilla saman väriset silmät? Onko kaikki yhtä pitkiä? Onko kaikilla samankokoiset jalat tai kädet?

MUISTIINPANOJA

LINKKIVINKIT

Maailman pelit ja leikit. Global.finland. Kehityskysymykset ja globaalikasvatus. http://global.finland.fi/public/default.aspx?nodeid=15839&contentlan=1&culture=fi-FI

LÄHTEET

Gordon, René 2004. Afrikka. Muuttuva manner. Otava: Helsinki.

Halme, Katjamaria & Vataja, Anita 2011. Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus. Tammi: Helsinki.

Karvonen, Eila 1998. Afrikka-kirja. Lukumatka Afrikkaan. WSOY: Juva.

Kotka, Riika 2007. Kaiken maailman juhlat: juhlia, leikkejä ja askartelua lapsille. Pieni karhu: Kärkölä.

Ripatti-Cantell, Hannele; Cantell, Matti & Karvonen, Eila. 1998. Lukumatka Aasiaan, Australiaan ja Oseaniaan. WSOY: Juva.

Suomi-Venäjä-seura 1999. Venäläinen tapakulttuuri. Vilkaisu Venäjän historiaan. Silmäys maahan ja luontoon. Suomi-Venäjä-seura: Helsinki.

Vihavainen, Timo 2006. Opas venäläisyyteen. Otava: Keuruu.

BodyArt i.a. Body painting - vartalomaalaus – Afrikka. Viitattu 9.1.2013. http://www.tunturisusi.com/bodyart/afrikka.htm

Rio Carnival i.a. The parade. Viitattu 12.3.2013. http://www.rio-carnival.net/samba_parade/samba_parade.php

Suomi-Brasilia-seura 2008. Matkakohteena Brasilia. Suomi-Brasilia-seura: Helsinki.

Bailey, Alison; Knapp, Ronald G; Neville-Hadley, Peter; Roberts, J.A.G & Steinhardt, Nancy S. 2007. Kiina. Kansa, maa, kulttuuri ja historia. Kustannusosakeyhtiö Tammi: Helsinki.

Armstrong, Kate; Bao, Sandra; Benson, Sara; Brash, Celeste; Green, Molly; Kohn, Michael; Kohnstamm, Thomas; McCarthy, Carolyn, Palmerlee, Danny; St. Louis, Regis & Vidgen, Lucas 2007. South America on a shoestring. Big trips on small budget. Lonely Planet publications Pty Ltd: Singapore.

LIITE1 Lohikäärme-värityskuva